

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Bc. Lenka Přidalová

5. ročník

Obor: Učitelství českého jazyka pro 2. stupeň základních škol – Učitelství výchovy ke zdraví
pro 2. stupeň základních škol

**MONTESORI PEDAGOGIKA V ZÁKLADNÍ A MATEŘSKÉ
ŠKOLE LOMNICE SE ZAMĚŘENÍM NA VÝUKU ČESKÉHO
JAZYKA A LITERATURY**

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci s názvem Montessori pedagogika v Základní a Mateřské škole Lomnice se zaměřením na výuku českého jazyka a literatury vypracovala zcela samostatně a řádně uvádím všechny zdroje, z nichž jsem čerpala, v seznamu literatury.

Zároveň prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronicky nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Rýmařově dne 17. 6. 2022

.....

Lenka Přidalová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala především doc. Mgr. Kamilu Kopeckému, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, milý přístup a cenné rady a připomínky.

Dále děkuji za vytrvalou podporu mým milým kolegyním ze Základní a Mateřské školy Lomnice, Mgr. Lucii Mrtvé a Mgr. Barboře Šomodíkové.

OBSAH

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1 MARIA MONTESSORI (1870–1952)	9
1.1 Mladá léta	9
1.2 Začátky v oblasti vědy	9
1.3 Vznik Montessori metody	10
1.4 První světová válka a meziválečné období	10
1.5 Indie	11
1.6 Závěr života	11
2 PEDAGOGIKA MONTESSORI.....	12
2.1 Principy Montessori pedagogiky	12
2.1.1 Respektující přístup	12
2.1.2 Připravené prostředí	13
2.1.3 Svoboda a zodpovědnost	14
2.1.4 Ticho, klid, mír	14
2.1.5 Smysluplnost a propojenost	15
2.1.6 Řád	15
2.1.7 Radost z objevování	16
2.1.8 Samostatnost a nezávislost	16
2.1.9 Pohyb v učení	17
2.1.10 Celistvost a izolace vlastnosti.....	17
2.1.11 Soustředění	18
2.1.12 Ruka a intelekt.....	18
3 ZÁKLADNÍ A MATEŘSKÁ ŠKOLA LOMNICE, OKRES BRUNTÁL, PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE	19
3.1 Demografické podmínky	19
3.2 Stručná charakteristika školy	19
3.3 Historie Montessori vzdělávání v Lomnici	20
3.4 Den v Montessori škole	23
3.4.1 Elipsa	23
3.4.2 1. blok.....	23
3.4.3 Přestávka	24
3.4.4 2. blok.....	24

3.4.5	Oběd	24
3.5	Portfolio žáků	25
3.5.1	Školní deník.....	25
3.5.2	Záznamová kniha	25
3.5.3	Šanony	25
3.6	Učební plán.....	26
3.6.1	Předměty v Montessori škole	26
3.6.2	Týdenní plán lekcí	26
3.6.3	Pomůcky.....	27
3.6.4	Prezentace.....	28
3.6.5	Domácí práce.....	28
3.6.6	Tematické výjezdy	29
3.6.7	Hodnocení	29
3.7	Přístup a komunikace.....	35
3.7.1	Vztahy a pravidla	35
3.7.2	Trest versus přirozený důsledek, pochvala.....	36
3.7.3	Práce s chybou.....	36
3.7.4	Zdvořilostní lekce.....	37
3.7.5	Péče o prostředí	37
4	SYSTÉM MONTESSORI A RVP	39
4.1	Komunikační a slohová výchova.....	39
4.2	Jazyková výchova.....	40
4.3	Literární výchova.....	41
	PRAKTICKÁ ČÁST	43
5	PRŮBĚH PRŮZKUMU	44
5.1	Metodologie.....	44
5.2	Výzkumný soubor.....	44
5.3	Výzkumný nástroj.....	45
5.3.1	Sběr dat.....	45
5.3.2	Volba cvičení v didaktických testech.....	46
5.3.3	Hodnocení správnosti odpovědí	51
5.4	Výzkumné otázky	54
6	VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	57
6.1	1. ročník.....	57
6.2	2. ročník.....	61

6.3	3. ročník	67
6.4	4. ročník	72
6.5	5. ročník	77
6.6	Celkové hodnocení	82
ZÁVĚR.....		90
SEZNAM GRAFŮ A TABULEK		91
ZDROJE		92
PŘÍLOHY		96
ANOTACE.....		113

ÚVOD

Diplomová práce se zabývá alternativní pedagogikou podle Marie Montessori. Přestože Montessori školy mají více než stoletou tradici, v České republice je tato forma vzdělávání mezi širokou veřejností dosud poměrně málo známá a opředena nejrůznějšími mylnými představami.

V naší práci podrobně popisujeme chod Montessori Základní a Mateřské školy Lomnice, systém výuky a přístup k dětem, principy Montessori pedagogiky i metody, kterými naplňuje RVP.

K ověření plnění vybraných RVP výstupů v jednotlivých ročnících jsme využili jako výzkumný nástroj didaktický test a zároveň jednotný dotazník pro všechny žáky, který nám umožnil vytvoření základního profilu žáka. Didaktické testy ověřovaly míru zvládnutí výstupů v jazykových složkách Komunikační a slohová výchova, Jazyková výchova a Literární výchova. Procentuální úspěšnost žáků v testech byla následně hodnocena a srovnávána z hlediska pohlaví, věku, doby, po kterou se dítě vzdělává Montessori metodou, frekvence četby a preferovaných aktivit z jednotlivých složek českého jazyka.

Záměrem práce bylo zjistit, zda Montessori pedagogika může ovlivňovat vztah žáků k Českému jazyku a literatuře a jejich výsledky v jednotlivých složkách tohoto vzdělávacího oboru a do jaké míry se budou lišit výsledky žáků, kteří se v tomto systému vzdělávají od mateřské školy, případně od 1. ročníku, a žáky, kteří se původně vzdělávali v tradičních mateřských a základních školách.

TEORETICKÁ ČÁST

1 MARIA MONTESSORI (1870–1952)

1.1 *Mladá léta*

Maria Montessori se narodila v italské Chiaravalle, v provincii Ancona, 31. srpna roku 1870. Jako jedna z mála dívek navštěvovala chlapeckou školu v Římě zaměřenou na vědu a inženýrství. I přes odpor svého otce si prosadila své přání studovat lékařství, což v té době bylo u ženy neslýchané. V roce 1896 se stala první ženou, která získala univerzitní titul z medicíny na univerzitě v Římě. (www.montessoricr.cz)

1.2 *Začátky v oblasti vědy*

Montessori reprezentovala Itálii na Mezinárodním kongresu žen v Berlíně, kde prosazovala práva pracujících žen, zejména právo žen na srovnatelnou mzdu za srovnatelnou práci vůči mužům.

Studovala spisy uznávaných francouzských lékařů Jeana Marca Gasparda Itarda a Edouarda Séguina, kteří pracovali s dětmi s postižením. Inspirována jejich poznatky poté načetla vlastní vzdělávací program pro tyto děti a prezentovala ho ve svých přednáškách. Stěžejní myšlenkou jejího programu byl rozvoj duševního potenciálu dětí prostřednictvím aktivace smyslů. (Ludwig, 2008) Na přelomu století pracovala jako asistentka na Univerzitní psychiatrické klinice v Římě. Setkala se s ředitelem ortofrenické školy, která vzdělávala učitele dětí s vývojovými poruchami. Dva roky na této škole experimentovala s různými materiály, které podporovaly smyslové vnímání. (www.montessoricr.cz) Výsledkem těchto snah byly úspěchy jejích svěřenců; tyto děti byly schopné složit státní jazykovou zkoušku stejně jako zdravé děti z běžných škol. Montessori dochází k názoru, že podobné metody by mohly být funkční i u zdravých dětí mladšího předškolního věku, a začala s těmito dětmi pracovat v soukromých i veřejných školách v Římě, zatímco na univerzitě studovala antropologii. (Montessori, 2012)

V této době se také rozpadl její vztah s dr. Giuseppem Montesanem, otcem jejího nemanželského syna Maria (narozen v roce 1898). Maria se za něj nikdy neprovdala, protože manželství by pro ni znamenalo omezení či ukončení její vědecké činnosti. Syna Maria

předala do péče příbuzným, aby mohla pokračovat ve své práci. Mario se k matce vrátil po 15 letech jako student a později nejbližší kolega. Spolupracovali až do Mariiny smrti. (www.montessoricr.cz)

1.3 Vznik Montessori metody

Získat třídu zdravých dětí, na kterých by mohla Maria Montessori prokázat funkčnost svých metod, bylo poměrně obtížné. Uspěla v dělnické čtvrti San Lorenzo v Římě. Místní děti předškolního věku se potulovaly po ulicích a dopouštěly se výtržností, zatímco jejich matky pracovaly. 6. ledna 1907 otevřela první Dům dětí (Casa dei Bambini) v ulici Via dei Marsi 53, určený pro chudé děti předškolního věku, ale duševně normální. S dětmi ze San Lorenza dosáhla Maria Montessori značných úspěchů. (www.montessorikurz.cz) Kromě podpory smyslového vnímání byl klíčový objev tzv. polarizace pozornosti. Montessori si všímá, že malé děti ve věku kolem 3 let jsou schopny vysoké a dlouhé koncentrace, s níž vykonávají určitou činnost. O neobyčejných úspěších se zanedlouho proslýchalo po širokém okolí a do San Lorenza se začaly sjíždět návštěvy, aby na vlastní oči zhodnotily metody Marie Montessori. Postupně jsou zakládány další „Dětské domy“. (Ludwig, 2008)

Montessori později rezignovala na svůj učitelský post na Římské univerzitě a začíná pracovat jako dětská lékařka. Dále se věnuje rozvoji svých pedagogických idejí formou přednášek nebo kongresů. V roce 1909 vyšla její první publikace Metoda Montessori. V tomto roce byl otevřen první kurz pro zájemce o vyučování metody Montessori. Ta se mezitím šíří po světě, první základní Montessori školy vznikají ve Velké Británii, Švýcarsku, Argentině a Itálii. Modelové Montessori školy byly založeny v Paříži, New Yorku a Bostonu. (montessoricr.cz)

1.4 První světová válka a meziválečné období

V roce 1916 se Maria Montessori stěhuje do Barcelony, kde pracuje jako katolicky orientovaná reformní pedagožka. (Ludwig, 2008) Španělsko se stává jejím domovem až do roku 1936, kdy se k moci dostávají jednotky generála Franca. Mezitím přednáší v Londýně a Amsterdamu nebo Vídni, cestuje také do Itálie, kde se setkává s Benitem Mussolinim, který byl v té době již 2 roky v Itálii u moci. Po tomto setkání jsou Montessori školy oficiálně uznány a jsou zakládány nové s podporou italské vlády. V závěru 20. let spolupracovala Maria Montessori s architekty na vybudování modelové Montessori školy a školicího centra pro

učitele v Římě. V dánském městě Helsingør se v této době pořádá první Mezinárodní Montessori kongres. Maria společně se svým synem Mariem zakládá Mezinárodní Montessori Asociaci (Association Montessori Internationale AMI) se sídlem v Berlíně. (www.montessoricr.cz)

Od počátku 30. let však dochází ke střetu mezi Montessori a Mussolinim. Podle Mussoliniho nařízení měli všichni učitelé povinně podporovat fašismus a dál předávat jeho hodnoty, což Maria Montessori kategoricky odmítla a musela proto Itálii opustit. (www.marche.cz) Po konfliktu s fašistickým režimem dochází k velmi rychlému uzavření a likvidaci všech Montessori škol v Itálii. Také nacisté v Německu všechny tyto školy systematicky likvidují. Kvůli poměrům ve Španělsku pod vládou generála Franca je Maria Montessori nucena ze země uprchnout. Nejprve hledala útočiště ve Velké Británii, později v Nizozemsku, kde v té době bylo v provozu již více než 200 Montessori zařízení. Také sídlo Montessori asociace (AMI) se přesouvá do Amsterdamu. (www.montessoricr.cz)

1.5 Indie

V roce 1939 společně se synem Mariem odjíždí Montessori do Indie na pozvání Theosofické společnosti, která v Indii s úspěchem aplikovala Montessori metodu v boji proti negramotnosti. Mariin záměr byl setrvat zde po dobu 3 měsíců. (www.montessoricr.cz) Itálie pod vedením Mussoliniho vstupuje do druhé světové války na straně hitlerovského Německa, což znamenalo pro všechny Italy na britském území (včetně Indie) internaci. Ta neminula ani syna Marie, přestože ona sama díky svému věhlasu internaci unikla – byla však nucena zdržovat se pouze na pozemcích Theosofické společnosti. Mario byl z internace propuštěn u příležitosti matčiny 70. narozenin. Tříměsíční pobyt se však nakonec protáhnul na 7 let. Zatímco ve světě zuřila druhá světová válka, Maria Montessori se synem neúnavně pracovali na zdokonalování a šíření Montessori metody. Bylo jim dokonce umožněno cestovat po Indii, aby pořádali kurzy a školili učitele. V této době také vzniká pojem „kosmická výchova“ (viz níže) a učební materiály pro botaniku, zoologii a zeměpis. (www.marche.cz)

1.6 Závěr života

Po skončení druhé světové války se v roce 1946 Maria se synem vrací do Evropy, kde byla v průběhu válečných let Montessori pedagogika téměř zničena. Ve všech státech, kde byla

u moci diktatura, nebo byl zaveden totalitní systém, bylo dílo Marie Montessori zakázáno, nebo alespoň nepropagováno. Montessori systém byl označen jako pedocentrický, protože vychovával nezávislé osobnosti. (Rýdl, 2007). Po svém návratu se synem zakládají Montessori centrum v Londýně a Maria cestuje do Itálie, kde usiluje o obnovu Montessori společnosti, daří se jí také dosáhnout znovuotevření Montessori škol. Vrátila se do Indie, aby vedla tréninkový kurz. (www.marche.cz) V návaznosti na tyto kurzy vydává své vrcholné dílo Absorbující mysl. Mezi lety 1949–1951 byla třikrát nominována na Nobelovu cenu za mír. Poslední období svého života prožila Maria Montessori v Nizozemsku. Zemřela ve věku 81 let 6. května 1952 na masivní krvácení do mozku. (www.montessorikurz.cz) Je pohřbena na katolickém hřbitově v Noordwijku aan Zee. (www.montessoricr.cz)

2 PEDAGOGIKA MONTESSORI

2.1 Principy Montessori pedagogiky

Pedagogika Montessori stojí na několika zásadních principech, které respektují osobnost dítěte a vychází z připravenosti prostředí a jsou podrobněji popsány níže. Tyto principy objevila a pojmenovala sama Maria Montessori při pozorování dětí u různých činností. Jako jednu z potřeb dětí ve věku 7-12 let uvádí nezávislost díky vlastnímu úsilí, dostávat odpovědi díky vlastní zkušenosti.

„Úlohou výchovy je vyvolávat u dítěte hluboký zájem o vnější jednání, jemuž věnuje všechny možnosti.“ (Montessori, 2011)

2.1.1 Respektující přístup

Respektující přístup je základním kamenem Montessori metody. Sama Maria Montessori vyjádřila, proč je potřeba k dítěti přistupovat partnersky:

„Zpravidla však děti nerespektujeme. Snažíme se je přimět, aby nás poslouchaly, bez ohledu na jejich potřeby. Jsme k nim panovační a především nezdvořilí a očekáváme, že budou poslušné a budou se dobře chovat, a přitom celou dobu víme o jejich silném pudu napodobovat

nás a o tom, jak dojemně v nás věří a obdivují nás. Budou nás v každé situaci napodobovat. Jednejme s nimi proto s veškerou laskavostí, kterou bychom v nich chtěli pomoci rozvíjet.“
(www.education.com)

Mezi průvodcem (pedagogem) a dítětem by měla panovat vzájemná úcta. Dospělý přistupuje k dítěti tak, aby zachoval jeho důstojnost, řídí se zásadou nedovolit si k dítěti to, co nechce, aby si dítě dovolilo k němu. Vzájemné komunikaci dětí a dospělých i dětí mezi sebou napomáhají striktně daná pravidla Montessori systému, ale také pravidla, na kterých se skupina dětí a pedagog domluví na začátku školního roku. Pedagog vytváření pravidel přihlíží, ale nechává děti, aby většina nápadů vzešla od nich samotných, případně usměrňuje pozornost dětí do oblastí, které ještě nejsou pravidly pokryty (komunikace, bezpečnost, práce s pomůckami, prostředí...). Pokud se žáci podílí na vytváření pravidel, řídí se jimi ochotněji a dokáží se na respektování pravidel navzájem upozorňovat.

Respektující přístup pomáhá v dítěti budovat přiměřené sebevědomí a sebeúctu. Jako rovnocenný člen skupiny dokáže samostatně vyjádřit svůj názor (a to i nesouhlasný), neostýchá se promluvit před celou skupinou, pravdivě a upřímně zhodnotit svůj i cizí výkon, umí se zastat spolužáka. (www.montessoricr.cz)

2.1.2 Připravené prostředí

Připraveným prostředím rozumíme prostor, který nabízí každému dítěti možnost samostatně zkoumat to, co ho právě zajímá díky pomůckám zaměřeným na nejrůznější vzdělávací obory. Ty jsou ve třídě umístěny v tematických koutcích, obvykle v otevřených policových komodách.

Takové prostředí má svůj řád a pravidla, díky kterým se dítě cítí bezpečně – ví, že každá věc má své místo a bez problémů se orientuje v umístění pomůcek a aktivit. Učí se tak respektovat potřeby druhých a pečovat nejen o své místo, ale také o celou učebnu. Pocit bezpečí pramení i z nesoutěživé a respektující atmosféry.

Důležitou součástí připraveného prostředí je i osobnost pedagoga (průvodce), který vytváří bezpečné prostředí tím, že neodsuzuje a nehodnotí – provází a inspiruje. Je modelem a vzorem.

Bezpečnost prostředí podporují věkově smíšené skupiny. V základních Montessori školách se vyučuje v trojročích (1.–3. trojročí vždy po třech ročnících). Věkově smíšené

skupiny jsou ideální pro podporu kooperace mezi dětmi. Děti se učí navzájem si pomáhat, starší pečují o mladší a jsou pro ně vzory, spolužáci si navzájem dokáží vysvětlit učivo, řešit problémy a konflikty. (www.montessoricr.cz)

2.1.3 Svoboda a zodpovědnost

„Tyto děti mají možnost svobodné volby po celý den. Život je založen na volbách, takže se učí dělat jejich vlastní rozhodnutí. Po celý čas se musí rozhodovat a volit si. Nemohou se učit prostřednictvím poslušnosti k příkazům.“ (indianamontessoriacademy.org)

Montessori metoda je založena na vysoké autonomii dětí a podporuje jejich individualitu. Děti v Montessori školách si svobodně volí činnost i místo a dobu práce. Rozhodují se také, jestli budou pracovat samy nebo ve skupině. Mladší žáci (zejména ti, kteří neabsolvovali předškolní vzdělávání Montessori metodou) potřebují s výběrem činnosti pomoc pedagoga, postupně se ale učí volit si adekvátní aktivitu samostatně. Průvodce zároveň ručí za efektivitu a smysluplnost výběru pomůcek a aktivit.

Svobodná volba umožňuje dětem zaměřit se na téma, které je zajímá. S možností volby práce roste ochota a motivace, kterou není zapotřebí působit zvnějšku, zároveň v dětech sílí samostatnost a odpovědný přístup k práci. Dokáží lépe odhadnout svoje možnosti a posilují svou sebedůvěru. (www.montessoricr.cz)

2.1.4 Ticho, klid, mír

„Mír na světě začíná v našich dětech.“

Aby děti mohly efektivně pracovat, je nutné připravit jim klidné a tiché prostředí. Pokud se děti silně koncentrují na určitou činnost, jejich pozornost je na maximální úrovni. Ke splnění tohoto předpokladu jsou žákům k dispozici pomůcky. Montessori pomůcky jsou koncipovány tak, aby vyhovely momentálním dětským potřebám. Přivádí děti k úplné koncentraci na práci a k maximálnímu pohlčení danou činností.

Ticho je pro dítě nesmírně důležité, dějí se v něm nejpodstatnější věci; odhalování vnějšího i vnitřního světa, formování sebe sama, osobnosti, charakteru. Dovednost chovat se tiše a klidně si děti osvojují denními prožitky, klid se stává jejich přirozeností. Tiché a klidné prostředí podporuje účinnost učení. Tento princip a jeho fungování je charakteristický

především u dětí předškolního věku. V prostředí základní školy vstupuje do hry výrazný prvek vývojové potřeby diskusí a kooperace se spolužáky, který tichost pracovního procesu nutně snižuje.

Pro všechny děti je však důležité setrvávat v prostředí, ve kterém se setkávají s mírným, laskavým a klidným přístupem. Jestliže spolu dospělí i děti interagují zdvořile, vlídně a pokorně, toto jednání se promítne do osobností dětí a stává se jejich součástí. Vystupování a činy dospělých výrazně formují charakter dětí. (www.montessoricr.cz)

2.1.5 Smysluplnost a propojenost

Vzdělávání prostřednictvím Montessori principů je smysluplné. Základním stavebním kamenem Montessori pedagogiky je každodenní realita – pro děti je typická přirozenost chtít se učit. Mají radost z poznávání a objevování světa okolo sebe. Znalosti a vědomosti jsou dětem předávány tak, aby mohly být aplikovány na reálné skutečnosti. Důraz je kladen na propojenost a souvislost poznatků, děti se podílejí vlastní aktivitou a objevováním na získávání nových informací. Vlastní prožitek je nápomocen dětem v jejich formování.

Při osvojování nových poznatků je do procesu poznávání zapojeno co nejvíce smyslů. K tomu jsou přizpůsobeny i rozmanité Montessori pomůcky, které vedou děti od konkrétní zkušenosti k abstraktní úvaze, a tím rozvíjí myšlení. Děti potom snadno přichází na souvislosti a provázanost jednotlivých oblastí.

Děti poznávají propojenost člověka s ostatními složkami přírody, dozvídají se, v jaké symbióze se nachází příroda a vesmír. Tímto způsobem je podporováno myšlení dětí, aby se naučily vnímat sebe samy jako součást vesmíru. (www.montessoricr.cz)

2.1.6 Řád

V Montessori prostředí má každá věc své specifické umístění. Děti jsou navyklé, že každá pomůcka má své místo – vědí, kde danou pomůcku najdou a kam ji mají vrátit. Učí se tak přijímat vnější řád prostředí, který v nich buduje pocit bezpečí a jistoty. Bez obtíží se ve svém prostoru orientují a dokáží se tak snadno zapojit do úklidu třídy a dokončit jej bez dohledu a pomoci dospělých.

Řád je nastolen také při samotných učebních činnostech. Žák si uvědomuje začátek, prostředek a konec každé učební činnosti, kterou vykonává. Děti zažívají řád také ve vztazích, ať už se jedná o vztahy v kolektivu, vztahy s dospělými, rodiči, cizími osobami. Montessori pedagogika pracuje se vztahy na bázi respektu a úcty.

Starší děti poznávají řád, který je přesahuje. Objevují řád a zákonitosti vesmíru i planety Země a jsou schopny zasadit samy sebe do jejich kontextu, uvědomovat si své místo v lidské rodině. (www.montessoricr.cz)

2.1.7 Radost z objevování

Úkolem pedagoga v Montessori třídě není předávat kompletní informace o tématu, ale inspirovat při lekcích děti tak, aby byly aktivní především ony sami. Dává podněty k přemýšlení a ustupuje do pozadí. Děti tak mají možnost samostatně přicházet věcem na kloub a prožívat radost z vlastních objevů. (www.montessoricr.cz)

2.1.8 Samostatnost a nezávislost

„Pomoz mi, abych to dokázal sám.“

Skutečné sebevědomí se buduje zevnitř. Nevzniká z vnějšku pochvalami, ale prožitkem, uspokojením ze samostatnosti. Pokud je dítě od počátku vedeno k soběstačnosti – k samostatnému pohybu, oblékání, přípravě jídla, hygieně a úklidu – získává tak sebevědomí a radost z nezávislosti, uvědomění, že zvládne sebeobsluhu bez pomoci druhých.

Starší děti se učí nezávislosti v učení. Vědí, že nemusí čekat na zadání práce od pedagoga, ale učí se volit si adekvátní činnost samostatně podle svých potřeb, samy si určují s čím, kde a jak dlouho budou pracovat. Jsou vedeny k tomu, aby nespolehaly na dospělé, kteří by jim prozradili všechny informace, ale hledaly příčiny a souvislosti, uměly si klást otázky a samostatně si na ně odpovídat, pátrat po smyslu věcí a používat vlastní úsudek. (www.montessoricr.cz)

2.1.9 Pohyb v učení

Nedílnou součástí Montessori pedagogiky je přirozené zapojení pohybu a zacházení s předměty do procesu vzdělávání. Z výzkumných neurologických šetření plyne, že pohyb a intelekt spolu úzce souvisí. Proces poznávání se propojuje s aktivitou a s pohybovou činností. Efektivita učení je z velké části podporována zapojením pohybu dětí do učebního procesu. (www.montessoricr.cz) Maria Montessori hodnotí pohyb jako jádro praktického života. Každý tvor na světě se musí hýbat za nějakým účelem a musí pracovat nejen pro sebe, ale také pro ostatní. (Montessori, 2019)

2.1.10 Celistvost a izolace vlastnosti

Pro Montessori pedagogiku je typický postup od celku k detailu. Školní rok je zahájen představením Velkých příběhů, které dětem nabízí celkový obraz. V příbězích jsou evokačním způsobem popsány vztahy a souvislosti a svým pojetím jsou pro děti atraktivní. Žákům je nabídnuto celkem pět příběhů: O vzniku vesmíru, O vývoji života na Zemi, O příchodu člověka, O vzniku a vývoji čísel a O vzniku a vývoji písma. Pojmenování „velké“ není náhodné – příběhy nabízí velké obrazy, provázané celky, velké otázky, velký údiv a velké výzvy. Zabývají se původem člověka, složením hvězd, dobou a důvodem objevení života na Zemi, tím, co je dobré a co špatné, a rolí jednotlivců na tomto světě.

Protože svět není rozdělen do jednotlivých dílčích předmětů, není tak rozdělena ani výuka v Montessori školách. Škála předmětů je zahrnuta do jednoho jediného – do kosmické výchovy. Zde najdeme všechna témata, včetně jejich souvislostí. Pro předání informací dětem pedagogové využívají tzv. klíčové lekce. Díky těmto klíčům mají žáci příležitost bádát a odhalovat konkrétní témata izolovaně, jejich pozornost je zaujata jednou určitou věcí. Běžné vyučovací předměty a témata jsou často propojovány dohromady. Děti jsou vedeny k tomu, aby principy vypátraly samy, například pomocí pokusů a následného sdílení závěrů, k nimž se dopracovaly. Soustředění se na jednu konkrétní oblast dětem pomáhá jednoznačně a přesně vnímat. Klíčové lekce je vhodné koncipovat pro malé skupinky (cca pět dětí), aby se účastníci

mohli lehce dotazovat a vzápětí reagovat. Děti se mohou současně navzájem inspirovat k dalšímu bádání. (www.montessoricr.cz)

2.1.11 Soustředění

Pro úspěšné vzdělávání je nezbytně nutná dovednost koncentrovat se. V Montessori školách jsou tyto schopnosti trénovány od počátku. Pro děti z toho plyne stoprocentní soustředění na prováděnou činnost, musí se stát její součástí. Žáci si snadno osvojují to, k čemu jsou vedeni vývojem a co je zajímavá. Pokud jsou děti takto ponořeny do poznávání, nesmí být rušeny.

Okamžiky koncentrace nastávají bezprostředně a bez vměšování dalších osob. Jestliže se dítě nechce soustředit ze své vůle, nikdo jej k tomu nedokáže přinutit. Z tohoto důvodu je v Montessori stěžejní vhodně připravené prostředí, které vyhovuje vývojovým potřebám žáků tak, aby koncentrace přicházela bezprostředně a nebyla závislá na zásahu vnějšího okolí.

Nejmladší děti se nejlépe dokáží soustředit v/na pohyb, věková kategorie 3-6 let na činnost. Pro děti ve věku 6–12 let je nejatraktivnější zajímavé téma, o kterém mohou ve skupině vést diskuzi. Dospívající jedinci v rozmezí 12–15 let milují velké výzvy, do kterých se mohou aktivně fyzicky i psychicky ponořit. (www.montessoricr.cz)

2.1.12 Ruka a intelekt

To, jak děti myslí, je dobře čitelné na jejich těle – myšlení a pohyb je pro ně stejný proces. Děti jsou schopny pochopit dané skutečnosti úchopem.

Psychický vývoj je úzce propojen s obratností ruky. Dítě může být rozvíjeno i bez podpory rukou, avšak v určitých hranicích. Jestliže vývoj intelektu ale probíhá v součinnosti s rukou, dítě se dostává na mnohem vyšší úroveň a vyrůstá z něj silný jedinec. Z tohoto důvodu je manipulace s předměty důležitým prvkem ve výuce, děti pomocí ruky zkoumají nové skutečnosti.

Děti, které během vzdělávání dokáží využít své ruce, manipulují s učebním materiálem, přizpůsobují si jej ke svému obrazu nebo vyrábějí svůj vlastní, jsou vývojově na vysoké úrovni. Jsou také psychicky vyrovnanější. (www.montessoricr.cz)

3 ZÁKLADNÍ A MATEŘSKÁ ŠKOLA LOMNICE, OKRES BRUNTÁL, PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE

3.1 Demografické podmínky

Obec Lomnice se nachází v Moravskoslezském kraji v okrese Bruntál (město Bruntál je vzdáleno přibližně 15 km). Vznikla spojením dříve samostatných obcí Lomnice u Rýmařova a Tylov. V současné době má necelých 500 obyvatel. (www.obec-lomnice.cz)

3.2 Stručná charakteristika školy

Základní škola a Mateřská škola sdílí jednu budovu, která je umístěna ve středu obce v těsné blízkosti jednoho z hlavních tahů z Olomouce do Ostravy. Zřizovatelem školy je obec Lomnice. Škola je postupně modernizována – disponuje cvičnou kuchyňkou pro mateřskou školu, žákovskou a učitelskou kuchyňkou či čtenářským koutkem. Výuka je realizována ve dvou učebnách a v učebně výpočetní techniky. Okolo školy je k dispozici zahrada, jejíž součástí je multifunkční hřiště, kde v příznivém počasí probíhá výuka tělesné výchovy. Najdeme zde také hřiště pro mladší děti s prolézačkami a pískovištěm – tento prostor využívá hlavně mateřská škola a školní družina. V budově je školní jídelna, kde se stravují žáci, zaměstnanci i cizí strážníci.

Mezi základní priority školy patří především všestranný rozvoj osobnosti žáků, důraz je kladen na individuální přístup k dětem. Učitelé využívají principů Montessori pedagogiky a ve škole panuje rodinné a přátelské klima jak ve vztahu děti – učitelé, tak mezi zaměstnanci (provozními i pedagogy), mezi školou a rodiči a také se zřizovatelem. Předností školy je také to, že se snaží propojit organizované akce s životem v obci a s přírodou v okolí Lomnice (ZŠ a MŠ Lomnice, okres Bruntál, příspěvková organizace, Výroční zpráva 2020/2021).

Nevýhodou školy je její umístění v blízkosti vytížené silnice, což s sebou nese zvýšenou hlučnost ve třídách (zejména pokud se větrá) a nutnost zvýšené opatrnosti při pohybu kolem školy. Z druhé strany jsou soukromé zemědělské pozemky. Lesy, rybník a další ekosystémy využitelné pro výuku, jsou poměrně daleko a v běžném vyučování z časového hlediska poměrně obtížně dostupné.

3.3 Historie Montessori vzdělávání v Lomnici

Škola se zaměřuje na Montessori pedagogiku od roku 2017. V roce 2015 řízení školy převzala Mgr. Lucie Mrtvá s myšlenkou upadající obecní malotřídní školu přebudovat v alternativní zařízení, které se bude odlišovat od ostatních malotřídních škol v okolí i od vyhledávaných plně organizovaných škol v Bruntále, a získá tak skupinu žáků, jejichž rodiče by se rádi vydali jiným vzdělávacím směrem.

Lomnická škola byla do té doby klasickou obecní malotřídkou s poměrně zastaralým vybavením, jež bojovala s velmi nízkým počtem žáků, který hrozil až zánikem školy. Mnoho rodičů preferovalo možnost vzdělávat své děti od 1. ročníku v bruntálských základních školách, kam by po ukončení 1. stupně v Lomnici musely nakonec přestupovat.

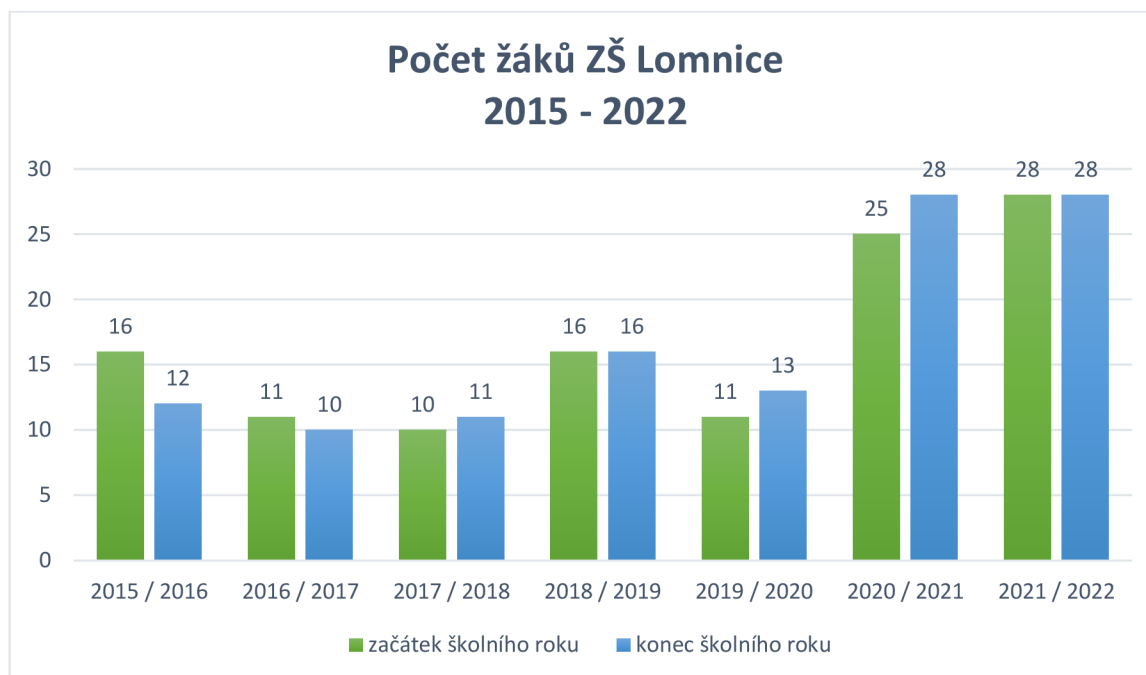
Od roku 2017 lomnická škola začíná s pedagogikou Montessori u dětí 1. a 2. ročníku, 3.–5. ročník (celkem bylo ve škole 10 žáků) pokračoval ve výuce klasickým způsobem s občasnými Montessori prvky. Také se začíná měnit vzhled tříd a jejich vybavení. Z obecních prostředků postupně během 3 let proběhla výmalba obou tříd, výměna starého nesourodého nábytku za nízké policové komody, výměna linolea a koberců, doplnění lavic. Škola postupně dokupovala Montessori pomůcky pro jazyk, matematiku, přírodovědu, historii a zeměpis, část vyrobili učitelé. Byla také zmodernizována technika a doplněna o nový dataprojektor, notebooky do každé třídy a iPady.

Změnilo se uspořádání tříd z klasického rozložení lavic v řadách za sebou na „hnízda“ – stoly pro jednotlivce, dvojice nebo čtveřice. Nábytek byl rozestavěn tak, aby komody vytvořily tematické zálivy. V jedné třídě je záliv pro oblast jazyka, přírody a police s experimenty, ve druhé třídě je záliv matematiky, anglického jazyka, hudby, historie a zeměpisu. V každé třídě je také police, tzv. kancelář, ve které jsou školní potřeby k zapůjčení (pastelky, fixy, pera, tužky, gumy, strouhátka atd.) a kopie tiskopisů, které žáci využívají (příhlášky k projektu, omluvné listy, hodnotící archy atd.). Vzhledem k nevelkému prostoru tříd bylo potřeba nábytek uspořádat tak, aby byl členěn logicky, a zároveň aby byl zachován dostatečný prostor na koberci, protože většina lekcí a samostatné práce na pomůckách probíhá právě tam.

V neposlední řadě bylo důležité vzdělávání pedagogů v pedagogice Montessori. Ředitelka školy absolvovala diplomový Montessori kurz ve společnosti Montessori ČR, ostatní pedagogičtí pracovníci absolvovali několik dílčích kurzů a dále se vzdělávají.

Již v průběhu prvních let zavedení Montessori systému si škola získala pozornost rodičů z Lomnice i okolních obcí, kteří projevíli o tuto alternativu ve vzdělávání zájem. Od roku 2017 každoročně počet žáků stoupá, v roce 2021 se dostala téměř na trojnásobek původního počtu žáků.

Graf 1 - Počet žáků ZŠ Lomnice 2015–2022

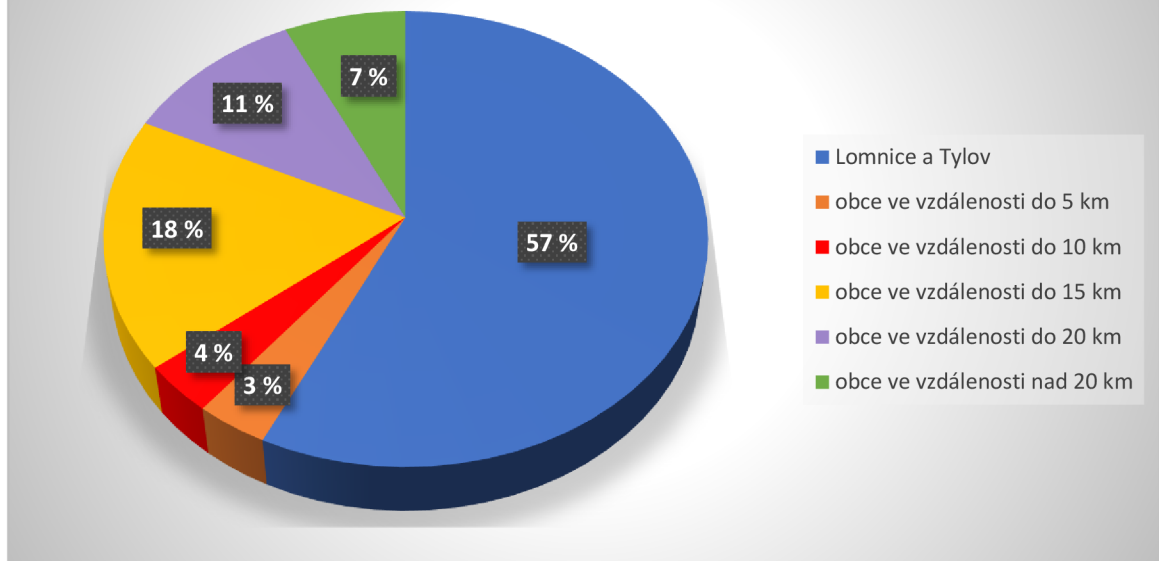

Zdroj: ZŠ a MŠ Lomnice, okres Bruntál, příspěvková organizace, Výroční zprávy a třídní knihy 2015–2022

Obliba školy vzrostla zejména díky odlišnému přístupu proti klasickému vyučování, stejně tak rodiče dětí oceňují modernizaci a logické rozčlenění tříd, rodinnou atmosféru a malý kolektiv, který zejména introvertním dětem více vyhovuje. Poměrně velkou část žáků v současnosti tvoří děti z okolních obcí, kteří do Lomnice za Montessori pedagogikou dojíždí, dříve neznámá obecní škola si buduje dobrou pověst v alternativně smýšlejících kruzích ve svém okolí. Další nejbližší Montessori školy jsou od Lomnice vzdáleny 37 km (Krnov, Horka nad Moravou). V současné době dojíždí 43 % z celkového počtu žáků. Průměrná dojezdová vzdálenost je 13,9 km. Z těchto dojíždějících žáků má 42 % školu přímo ve své obci.

Graf 2 - Počet domácích a dojíždějících žáků

Počet domácích a dojíždějících žáků

Nezanedbatelnou výhodou lomnické školy je skutečnost, že se nejedná o školu soukromou, ale státní. Jde o jednu ze dvou státních škol v republice, které využívají Montessori pedagogiku plně (a ne pouze jako přidruženou „větev“ ke klasickým třídám). Pro rodiče to mimo jiné znamená nulovou výši školného.

3.4 Den v Montessori škole

Struktura dne v lomnické Montessori škole je přesně dána a má tuto podobu: ranní elipsa, 1. blok (3 hodiny), přestávka (30 minut), 2. blok (mladší žáci 1 hodina, starší žáci 1,5 hodiny), oběd, družina. Níže podrobněji popíšeme jednotlivé části vyučovacího dne.

3.4.1 Elipsa

Děti se ve škole postupně schází od 6.45 v ranní družině. V 8.00 je zahájena výuka tzv. elipsou – žáci, pedagogové a asistenti pedagoga se sejdou na komunitním kruhu ve tvaru elipsy, kde probíhá předávání informací k danému dni nebo týdnu. Sdílejí se zážitky, účastníci mají prostor k dořešení drobných konfliktů, proseb a požadavků týkajících se např. plnění služeb, probíhají blahopřání oslavencům. Může se uskutečnit společná aktivita – experiment, tematické předčítání, motivační hra, diskuse... Elipsa bývá zakončena prezentací kalendáře, kterou obstarává zvolený žák. Česky a anglicky přečte z karet na magnetické tabuli název dne v týdnu, datum, rok, roční období, počasí a jmeniny příslušného dne.

3.4.2 1. blok

Po elipse se žáci rozcházejí a volí si činnost – manipulační pomůcku, pracovní list, experiment – a vybírají si místo a dobu práce. Platí pravidlo, že každou práci je potřeba dokončit. Na tabuli jsou vypsané lekce pro jednotlivé ročníky nebo skupiny. Pedagogové se na nabídce lekcí domlouvají den předem a volí je tak, aby každé dítě mělo, pokud možno, vyvážené množství aktivit.

První výukový blok je tříhodinový. Doba 3 pracovních hodin vychází ze zkušenosti, že první činnost, kterou si dítě zvolí, obvykle proběhne poněkud povrchně, a teprve do té další se dokáže plně pohroužit.

Žáci si sami hlídají čas začátku lekcí, na které mají povinnost dostavit se včas. Pokud dětem začíná lekce ve chvíli, kdy mají rozpracovanou pomůcku, nechávají u ní ležet svoji jmenovku a k činnosti se vrací po lekci. Lekce probíhají většinou pouze v prvním bloku (do 11 hodin) a měly by být poměrně krátké (5–15 minut). Montessori systém je nazývá „klíčovými lekcemi“, protože by měly fungovat jako klíč, základ, který poskytne pedagog dětem, k následnému přemýšlení a objevování. Po předání klíče učitel odchází a nechává skupinu

uvažovat a přicházet věcem na kloub. Žáci si také samostatně vytvářejí zápis z lekce, který slouží jako opora pro další práci. Některé lekce bývají delší (30 minut), protože na jejich začátku probíhá evokace a na konci reflexe, případně je prodloužena o společné procvičování.

3.4.3 Přestávka

První a druhý blok je oddělen 30minutovou přestávkou, která za každého počasí (až na extrémní výjimky) probíhá venku na školní zahradě, kde mají děti možnost pohybu. Tato přestávka neslouží jako čas na svačinu. Až na výjimky, kdy je čas svačiny kvůli některým aktivitám pevně určen, si děti volí čas jídla samy podle svých potřeb během prvního bloku. Platí pravidlo, že svačí během bloku pouze jednou a dodržují limit 15 minut.

3.4.4 2. blok

V 11.30 začíná druhý blok, ve kterém si žáci dokončují práci, volí si méně náročné činnosti, pracují na svých projektech, plánují své tematické exkurze a nepravidelně několikrát do týdne probíhá společné předčítání. Tento blok bývá v pátky věnován umění – výtvarné nebo hudební činnosti. V méně vyčíslených dnech probíhá tzv. závěrečná elipsa, kdy se žáci i učitelé stejně jako ráno sejdou na komunitním kruhu a společně reflektují uplynulý den. Děti se zamýšlí nad tím, co se ten den dozvěděly, co je zaujalo, bavilo, překvapilo, a sdílí své pocity se spolužáky.

3.4.5 Oběd

Žáci mají možnost stravování ve školní jídelně. Mladší děti odcházejí na oběd ve 12:30, starší děti ve 13 hodin. Po obědě si každý splní službu, kterou si zvolil na začátku školního roku, a poté může odcházet domů nebo do družiny.

3.5 Portfolio žáků

3.5.1 Školní deník

Školní deníky jsou sešity formátu A5. Do něj si žáci zapisují názvy lekcí, kterými v daný den prošli, a pomůcek, s nimiž pracovali. Jednou týdně sem zapisují také hodnocení pravidelných pátečních minitestů (dítě ohodnotí vlastní výkon nejdříve samo, potom společně s učiteli). Deníky fungují nejen jako pracovní zápisník, ale zároveň jako nástroj pro komunikaci s rodiči – jeho prostřednictvím mají podrobný přehled o tom, na čem jejich dítě ve škole pracuje, s jakou úspěšností si vede při minitestech a zároveň jim umožňuje předávat a přijímat vzkazy a omlouvat absenci.

3.5.2 Záznamová kniha

Montessori systém nepracuje s učebnicemi, sešity a dalšími klasickými pomůckami. Učebnice jsou ve třídách k dispozici v knihovně většinou po jednom výtisku a slouží pouze jako opora pro zkoumání jednotlivých témat. Pouze pro předmět anglický jazyk mají žáci k dispozici vlastní učebnice a pracovní sešity a výuka tohoto předmětu probíhá téměř klasickým způsobem.

Sešity jsou nahrazeny tzv. „záznamovou knihou“ - karis blokem formátu A4 v tvrdých deskách, který je barevnými listy rozdělen do sekcí podle jednotlivých vzdělávacích oborů. Do záznamové knihy si žáci ukládají zápisy z lekcí a kniha slouží jako opora pro opakování nebo procvičování a zároveň jako portfolio.

3.5.3 Šanony

Každý žák má k dispozici vlastní šanon, který je rozdělovači rozčleněn do sekcí podle vzdělávacích oborů. Sem žáci chronologicky ukládají dokončené pracovní listy, výtvarné práce, starší zápisky ze záznamových knih a opravené minitesty. Šanony jsou stejně jako záznamové knihy materiálem k nahlédnutí pro rodiče při osobních konzultacích. Pracovní listy, nákresy a další záznamy, které žáci dosud nedokončili, bývají uloženy v plastových pořadačích opatřených jmenovkami.

3.6 Učební plán

3.6.1 Předměty v Montessori škole

V souladu s RVP se ve škole vyučují 3 předměty, ve kterých jsou zahrnuty všechny vzdělávací oblasti 1. stupně – Anglický jazyk (Jazyk a jazyková komunikace), Tělesná výchova (Člověk a zdraví) a Kosmická výchova (Jazyk a jazyková komunikace, Matematika a její aplikace, Člověk a jeho svět, Člověk a svět práce, Umění a kultura, Informační a komunikační technologie).

Pedagogika Montessori klade důraz na provázanost světa. Proto neizoluje jednotlivé předměty, ale všechny oblasti lidského vědění zahrnuje do pojmu Kosmická výchova. Dětem je dána představa vesmíru a z tohoto největšího možného celku se přistupuje k užším tématům (např. vesmír – Sluneční soustava – Země – Evropa – Česká republika...). Postupuje se od obecného ke konkrétnímu, od celku k detailu. Smysl kosmické výchovy Marie Montessori je zřejmý z jejího citátu:

„Dejme dítěti představu celého vesmíru, neboť vše je jeho součástí a vše je propojeno, aby tak vytvářelo jednotný celek.“ (www.kouzelneskoly.cz)

Pevné místo v rozvrhu má pouze Tělesná výchova a Umění a kultura, ostatní předměty se přizpůsobují plánu lekcí.

3.6.2 Týdenní plán lekcí

Na týden bývá stanoven plán lekcí, z nich většina proběhne do čtvrtka. Některé lekce jsou povinné pro danou skupinu dětí, některé jsou zájmové a žáci se na ně sami přihlašují, pokud je téma zajímavé. Plán lekcí je nastaven tak, aby byla dodržena týdenní hodinová dotace na každý předmět, jejich množství je přizpůsobeno počtu pracovních dní, školním výjezdům, případně absenci žáků.

V pátek probíhá tzv. minitest, který u každé skupiny žáků ověřuje míru osvojení znalostí nebo dovedností, na které byly v daný týden zaměřeny lekce nebo procvičování s pomůckami. Jeho výsledky poskytují zpětnou vazbu dítěti, učiteli i rodičům.

3.6.3 Pomůcky

Velká část pomůcek, kterými škola disponuje, rozvíjí matematiku a český jazyk, využíváme také pomůcky z oboru přírody, historie, zeměpisu a anglického jazyka. Nechybí ani police s přírodovědnými a fyzikálními experimenty.

Třídy jsou rozčleněny na tematické kouty (zálivy), kde jsou v otevřených policových komodách uloženy pomůcky právě k jednomu vzdělávacímu oboru. Pomůcky jsou uloženy v policích v pořadí, v jakém s nimi žáci postupně začínají pracovat (od nejjednodušších po nejsložitější). Toto členění a uložení zajišťuje žákům bezproblémovou orientaci. Většina pomůcek je navržena tak, aby umožňovala samokontrolu.

Práce s pomůckou probíhá na místě, které si dítě vybere. Podle pravidel s pomůckami lze pracovat u stolu nebo na zemi. Pokud práce probíhá na zemi, žák využívá jako pracovní plochu malý koberec, na který si pomůcku rozloží. Koberec je respektován jako pracovní plocha dítětem i spolužáky – není možné na něm sedět nebo klečat, případně na něj šlapat. Všechny komponenty pomůcky je nutné mít na ploše pracovního koberečku. Po dokončení jedné aktivity po sobě žák pečlivě uklidí, vrací pomůcku na její místo, zapisuje si název pomůcky do školního deníku a volí si jinou činnost.

Učitel neustále pozoruje, dbá na podnětnost prostředí, pomáhá tam, kde je to potřeba. Sleduje, jaké činnosti si děti volí, zda nepracují opakovaně s toutéž pomůckou, dělá si záznamy, případně inspiruje k dalším aktivitám.

Pro práci s pomůckou je formulováno několik zásadních pravidel pro udržení systému a logičnosti v samostatné práci dětí.

- a) Beru si jen jednu pomůcku.
- b) Pomůcku vracím uklizenou a na místo.
- c) Pracuji na stole či na koberečku. Koberec vždy sklídím.
- d) Práci vždy dokončím.
- e) Pokud se domluvíme, můžeme pracovat ve skupince.
- f) Pomůcku si беру vždy z police, ne od spolužáka.

3.6.4 Prezentace

V pátky po minitestech je prostor na žákovské prezentace. Děti si samy volí téma, které je zajímavé a chtěly by se o něm dozvědět více, potažmo předat informace spolužákům. V takovém případě vyplní „přihlášku k projektu“, kde uvedou téma prezentace, dobu, po kterou ji budou zpracovávat, zdroje, z nichž budou čerpat, a datum, kdy s prezentací vystoupí. Poté téma zpracují elektronicky v programu MS PowerPoint nebo ručně na papír velkého formátu (A3 nebo A2) a se svou prezentací vystoupí před spolužáky.

Prezentaci mohou vytvářet jednotlivci nebo dvojice (u mladších žáků i trojice). Předvedou spolužákům svůj plakát, který bývá ručně psaný a doplněný vlastnoručními kresbami i vytištěnými fotkami, nebo promítnou elektronickou prezentaci, a o tématu vypráví podle svých možností. Prezentující se pak dotazují publika na informace, které během jejich výkladu zazněly a ověřují si, jestli si je posluchači zapamatovali. Někdy bývají tyto prezentace doplněny aktivitou nebo hrou, kterou si prezentující sami vymyslí.

Po ukončení prezentace následuje zpětná vazba od několika zvolených spolužáků, kteří zhodnotí její vizuální podobu, srozumitelnost, zajímavost, chování a postoj mluvčího, kvalitu otázek a aktivit a dávají doporučení pro příště. Stejně tak se k prezentaci vyjádří přítomní pedagogové.

3.6.5 Domácí práce

Přestože škola nedisponuje učebnicemi a pracovními sešity, je zaveden režim pravidelné domácí práce v procvičovacích sešitech, které jsou tematicky zaměřené na matematiku a český jazyk.

Učitel nabídne dítěti několik sešitků z každého oboru podle toho, co konkrétní žák potřebuje doma procvičovat (vyjmenovaná slova, koncovky substantiv, násobilka, slovní úlohy atd.) a dítě si z nich vybere jeden pro matematiku a jeden pro český jazyk. Poté si samo závazně určí, kolik stran v tomto sešitku zvládne zpracovat za 1 týden s ohledem na své možnosti (obvykle 1–2 strany týdně pro každý obor).

Důraz je kladen na procvičování během všedních dnů (např. 10 minut denně každý předmět), aby si dítě zvykalo na pravidelnost a mělo volný víkend. Kontrola domácí práce ale probíhá pouze jednou týdně v pondělí ráno, takže je na každém žákovi (a rodiči), jak se svým časem doma bude hospodařit.

3.6.6 Tematické výjezdy

Běžné učební dny doplňuje možnost tematických exkurzí. Skupiny dětí (3–6členné) mají možnost naplánovat si vzdělávací exkurzi na místo, které je zajímavé (továrna, planetárium, muzeum...). Kompletní přípravu i samotný průběh exkurze mají ve své režii. Učitel má v takovém případě roli „neviditelného“ dozoru.

Při plánování takového výjezdu si skupina ze svého středu zvolí garanta, který komunikuje s pedagogem, který bude žáky na exkurzi doprovázet a domlouvá s ním datum exkurze tak, aby vyhovovalo oběma stranám. Garant rozdělí jednotlivým členům skupiny dílčí úkoly, které je potřeba do dne exkurzi splnit – naplánovat časy odjezdů a příjezdů podle jízdních řádů, zjistit možné spoje MHD, zavolat nebo napsat e-mail do příslušné instituce a exkurzi domluvit, projít si na internetu mapy a zorientovat se v cizím městě, sečíst cestovní náklady a vstupné, zajistit financování exkurze). Garant dohlíží na to, že všichni členové pracují na svém úkolu a informace předává dozorujícímu učiteli.

Pokud je skupina připravená ve stanovené datum výjezd uskutečnit, pedagog, který jede jako dozor, do exkurze zasahuje pouze v krajních případech (ohrožení bezpečnosti účastníků, nemožnost návratu domů...). Je na zodpovědnosti dětí, aby se dostavily včas na místo srazu a nastoupily do správného vlaku (autobusu). Vybraný žák samostatně obstará jízdenky pro celou skupinu. Děti si samy hlídají, aby vystoupily na správné zastávce, pokud nehrozí zásadní nepříjemnosti, průvodce na sobě nedává nic znát a nechává skupinu vystoupit i na špatné zastávce a posléze případnou chybu samostatně napravit. Děti bez větší intervence dozoru komunikují v infocentrech, obstarávají jízdenky na MHD, orientují se ve velkých městech a svépomocí hledají cestu do cíle. Stejně tak zodpovídají za časový harmonogram, včasný odchod z místa a odjezd domů.

Po návratu probíhá na ranní elipse reflexe exkurze. Účastníci informují ostatní o jejím průběhu a zajímavostech, zamýšlí se nad tím, jestli mohli něco naplánovat lépe, jestli zvládli vše podle plánu, případně co by příště udělali jinak. Tradicí je poslat ostatním dětem a učitelům do školy z exkurze pohled.

3.6.7 Hodnocení

Škola využívá převážně formativní hodnocení. Výkony žáků nejsou známkovány. Žáci každodenně dostávají zpětnou vazbu jednak od pedagogů, kteří pozorují jejich činnost, jednak

prostřednictvím samokontroly při práci na pomůckách, pokud ji umožňují. Zpětná vazba probíhá také mezi dětmi navzájem, což umožňuje věkově smíšená skupina, kde přirozeně dochází k tomu, že se od sebe děti učí navzájem.

Významným činitelem v hodnocení jsou páteční minitesty. Ty jsou připraveny pro každý ročník nebo skupinu zvlášť podle toho, jakými lekcemi v daný týden prošly a s jakými pomůckami pracovaly. Obsahují jak otázky a úkoly k jednotlivým tématům, tak zadání práce na určité pomůcce. Minitesty jsou hodnoceny procentuálně, což umožňuje dítěti sledovat vlastní vývoj – zlepšení, zhoršení, stagnaci. Každý minitest dítě vyhodnotí ještě slovně s učitelem – prodiskutují, co se povedlo, na čem je ještě potřeba dále pracovat. Žáci si následně zapíší do školních deníků své vlastní hodnocení každého tématu v testu. U každého tématu se zamýšlí, jestli jej mají už osvojené, jestli je potřeba na něm dále pracovat, nebo jim zatím dělá značné potíže a nerozumí mu. K tomuto hodnocení následně připojí to své i učitelé. Hodnocení minitestů ve školním deníku zároveň slouží jako zpětná vazba pro rodiče.

Pololetní vysvědčení má zčásti sumativní formu (komentuje míru konečného stavu osvojení jednotlivých znalostí a dovedností), z většiny si ale uchovává formativní charakter. Je v něm popsáno, jak si dítě vedlo v různých oblastech, které učivo si osvojovalo a osvojilo, dává doporučení a vybízí k dalšímu zlepšování tam, kde je to potřeba. Pro žáka i rodiče je takové hodnocení vypovídá mnohem více než známka.

Níže je ukázka autentického slovního hodnocení při pololetním i závěrečném vysvědčení. Z důvodu ochrany osobních údajů byla jména změněna.

Chlapec ve 3. ročníku, hodnocení z 2. pololetí. Vyniká zájmem o mnohá témata, zvědavostí a nadšením pro různé projekty, sociální oblast je ale oslabená.

Milý Aleši,

úspěšně jsi ukončil třetí rok školní docházky. Čemu ses v tomto pololetí věnoval?

Pokračoval jsi ve studiu vyjmenovaných slov a slov k nim příbuzných. Naučit se nazpaměť řady vyjmenovaných slov Ti nedělalo žádné obtíže a ovládl jsi to velmi rychle. Pracoval jsi s mnohými pomůckami, na kterých sis toto učivo procvičoval. Když se dostatečně soustředíš (většinou je to při společné práci při lekcích nebo nerušené samostatné práci), dokážeš odhalit příbuznost slov a určit správně i nebo y. Při písemném procvičování Ti více obtíže dělají vyjmenovaná slova po V a slova s předponami vy-/vý-, ale průběžně děláš občasné chyby i v jiných řadách. Stále je pro Tebe složité uhlídat si pravopis při vlastních samostatných

záznamech, kdy už je potřeba myslet na více pravidel naráz (začátky a konce vět, tvrdé a měkké slabiky, obojetné souhlásky, vlastní jména...). Tady především je nutné soustředit se na každé slovo a vždy při psaní provádět průběžnou kontrolu. Chyby u Tebe nevznikají z nevědomosti, ale ze zbrklosti. Naučil ses určit rod a číslo u podstatných jmen a umíš vyjmenovat pádové otázky, podle kterých podstatná jména skloňujeme. Ve slovních spojeních většinou správně určíš pád podstatných jmen. Tvůj písemný projev se stal lépe čitelným a úhlednějším, když jsi začal psát tiskacím písmem. Na této dovednosti stále pracuj. Společně jsme četli dvě dobrodružné knihy od Enid Blytonové. Při tomto čtení na pokračování ses projevil jako velmi pozorný a nadšený posluchač. Dobře sis pamatoval předchozí děj, dokázal jsi i předvídat pokračování příběhu a přemýšlet o povahách hlavních postav.

Značnou část pololetí ses věnoval zlomkům a matematickým operacím s nimi. Na pomůcce jsi poznával, jak zlomky se stejným jmenovatelem sčítat a odčítat. Naučil ses, jak vynásobit a vydělit zlomek zlomkem i celým číslem. V záznamovém archu jsi sčítal zlomky s různými jmenovateli. Dalším velkou kapitolou pro Tebe byla v tomto pololetí geometrie. Připomněl sis základní pojmy bod, přímka, úsečka a polopřímka. Pracoval jsi s přímkami a objevoval jsi případy jejich vzájemné polohy. Zjistil jsi, co je to rovina a zopakoval sis základní rovinné útvary. Pojmenuješ také všechna běžná tělesa a při práci s pomůckou umíš určit u každého tělesa počet jeho stěn, hran a vrcholů. Věnoval ses trojúhelníkům, naučil ses udělat si náčrtek, popsat strany trojúhelníku podle vrcholů, mezi nimiž leží, i podle vrcholu protějšího. Tvá práce v geometrii časem získala na kvalitě, umíš rýsovat přesně a esteticky. Občas se potýkáš s přílišným sebevědomím a zbrklostí, což se odráží na kvalitě a výsledcích Tvé práce. Pomůže Ti, když se naučíš zpomalit a každý krok si promyslet, nespolehej pouze na své nadání.

*V angličtině ses naučil a upevňoval sis fráze *there 's/there are* podle toho, zda je jedná o číslo jednotné nebo množné. Známé je Ti také použití frází *I like/I don't like* a umíš se spolužáků zeptat, co mají rádi větou „*Do you like ...?*“ a pojmenovat své oblíbené jídlo a pití větou „*My favourite food/drink is...*“. Lehce se učíš nová slovíčka, aktivně se zapojuješ do dialogů. Věty a slova dokážeš opsat bez větších chyb, Tvůj samostatný písemný projev v angličtině bude ještě potřeba dopilovat. Oříškem je pro Tebe v anglickém jazyce výslovnost. Během tohoto školního roku jsi udělal ve výslovnosti viditelný pokrok, bude ale potřeba se příští školní rok na tuto oblast zaměřit a stejně jako v matematice přistupovat k angličtině s větší pokorou. Stále platí, že je potřeba si angličtinu připomínat krátce ale pravidelně i doma nebo*

před výukou, aby Tě při lekcích nepřekvapily gramatické jevy, na které se nemůžeš rozpomenout.

V oblasti Člověk a jeho svět ses podrobněji věnoval nauce o rostlinách, jejich společným znakům a tomu, jak si vytvářejí živiny při procesu fotosyntézy. Vyzkoušel sis také experiment zaměřený na dýchání rostlin. V historii ses seznámil s našimi nejstaršími pověstmi a poté jsi dlouhou dobu poznával nejprve přemyslovská knížata a později také krále z rodu Přemyslovců a první Lucemburky. Umiš vyprávět o tom, jak se žilo ve středověku, poznáš základní rysy románského slohu a popíšeš vzhled a povahu středověkých rytířů. Společně jsme procestovali státy Evropy, učil ses jejich hlavní města a věci, které jsou pro ně typické. Poté jsi podrobněji začal poznávat Českou republiku. Postupně jsi objevoval některé z krajů ČR, zbylým se budeme věnovat v příštím školním roce. Dobře se orientuješ na mapě ČR a jde vidět, že cestování po vlasti Ti není cizí, protože mnohá místa, o kterých spolu mluvíme, znáš.

Vyzkoušel sis techniku dekorování keramiky vykryváním voskem a podařilo se Ti vytvořit krásně zdobenou misku. Pokračoval jsi ve skládání mozaiky na studně na školní zahradě a maloval jsi vlastní téma technikou suchého pastelu. Naučil ses zapisovat noty do notové osnovy a seznámil ses s délkou not. Zkoušel sis také několik rytmických cvičení. Poznáš základní dechové a strunné hudební nástroje. Aktivně ses účastnil projektových dnů (Lesní den, Moravské lidové tradice a kroje, exkurze do Prahy, návštěva městské knihovny v Rýmařově a exkurze na farmu Stránské) a byl jsi hlavním tvůrcem stínohry Legenda o svatém Jiří, kterou jsme uplatnili při letošní lomnické noci kostelů a výstavě výtvarných prací v Janovickém zámku.

Je načase, aby ses naučil důsledně respektovat pravidla, na kterých jsme se spolu domluvili. Příští rok budeš patřit k nejstarší skupině žáků ve škole a byla by ostuda, kdybys nezvládal to, co si lehce osvojí i mnohem mladší děti. Začni tím, že se odnaučíš vstupovat nám do lekcí s jinou skupinou (ve chvíli, kdy řekneme: „Teď ne“, nesmlouvej a neutrácej tak čas náš i svůj). Na vlastní kůži jsi přece zakusil, že opakované nerespektování toho, co se řekne, se nevyplácí.

Velmi oceňujeme Tvou štědrost a nezištnou ochotu dělit se s ostatními a všímáme si, že pro své spolužáky rád připravuješ různý zábavný program, při kterém se může projevit Tvá kreativita. Také jsi vynikal samostatností a nadšením při jarní stopovací hře o poklad.

Nádherné prázdniny plné slunce, dobrodružství i pohody Ti přeji

Tvoje paní učitelky

Děvče ve 2. ročníku, vysvědčení z 1. pololetí. Tato dívka má priznaný 3. stupeň podpůrných opatření a asistenta pedagoga. Je velmi introvertní, před spolužáky se neprojevuje, velmi oslabená je oblast matematiky.

Milá Beáto,

máš za sebou 1. pololetí druhé třídy a s ním přichází i Tvé další vysvědčení.

V lekcích z českého jazyka se zapojuješ do skupinové práce. Během prvního pololetí druhé třídy ses naučila mnoho nového a udělala jsi velké pokroky. Umíš řadit slova podle abecedního pořádku, zvládneš sestavit větu tak, aby dávala smysl. Dokážeš určit druhy vět, poznáš antonyma, synonyma, slova nadřazená, podřazená, souřadná a mnohoznačná. Dovedeš rozdělit slova na slabiky. Znáš pravidlo psaní u/ú/ů ve slovech, ale při samostatném psaní často na znaménko zapomeš. Poznáš dvojhlásky. Umíš rozpoznat, kde se ve slově nachází slabikotvorné r, l, m. Písmo máš úhledné, ale dávej si pozor na velikost a tvar písmen. Mnohé tvary psacích písmen si dosud ještě nepamatuješ, psaní budeme proto intenzivně trénovat i v dalším pololetí, ať získáš jistotu. Velice Ti pomůže i každodenní chvilka v písance odpoledne doma. Ve čtení jsi udělala velký kus práce. Čteš plynule. Zaměř se při čtení na melodii hlasu (pomlka, když se ve větě nachází čárka, klesnutí hlasem na konci věty...). Ve slohu zvládneš vést telefonický rozhovor, popsat zvíře, zdvořile poprosit i poděkovat. Při práci na pomůckách ses věnovala pětiúhelníku, kde jsi trénovala druhy vět, dělení antonym a synonym, pravidlům psaní u, ú, ů. Skládala jsi nová slova. Ráda si vezmeš knížku. Neboj se více si důvěřovat, pokus se někdy odpověď jen tak tipnout. Problémové a neznámé situace ber jako výzvu. Své práce do českého jazyka odevzdáváš včas.

V matematice jsi v tomto pololetí opět udělala drobný pokrok. Do 10 sčítáš a odčítáš s mnohem větší hbitostí a jistotou. Trénovala jsi vyjmenování řady čísel do 20 a jejich rozpoznávání v psané formě, ke každému číslu jsi také přiřazovala daný počet žetonků nebo jsi jej skládala ze zlatého perlového materiálu. Procvičovala sis zrakovou pozornost na kostkách, a když jsi měla úspěšný den, opravdu se Ti s nimi dařilo. Postupně pokračuješ k obtížnějším příkladům do 20, začala jsi přičítáním k 10 s pomocí zlatého perlového materiálu a většinou se propočítáš ke správným výsledkům. V matematice Tě čeká ještě velký kus práce. Bude potřeba každodenně trénovat nejen ve škole, ale i doma. Zaměř se na řadu čísel do 20, abys čísla dokázala rozeznávat a pojmenovat na první pohled a mohla tak postupovat dále.

V angličtině jsi opakovala slovní zásobu z 1. ročníku (škola a školní pomůcky, počasí, ovoce, počítání do deseti), procvičovala sis fráze I'm..., He's..., She's..., I can see..., I can/I can't. Ve hře Lucky says jsi schopna provádět požadované pokyny. S dopomocí dokážeš anglicky napočítat do dvaceti. Seznámila ses se slovy, která popisují sportovní a volnočasové aktivity. Osvojila sis nová slovíčka týkající se pocitů/emoci a také názvy dopravních prostředků. Nová slovíčka se učíš poměrně snadno, výslovnost většiny slov Ti nedělá problémy.

V oblasti Člověk a jeho svět jsi letos podruhé slyšela všech pět velkých příběhů (O vzniku vesmíru, O vzniku života na naší planetě, O příchodu člověka na Zemi, O vzniku písma, O vývoji čísel). Účastnila ses lekcí, jejichž součástí byly praktické experimenty, na téma usazování částic, práce vzduchu, podzim, houby, vzduch izoluje. Podrobně jsi zkoumala vrstvy Země a jejich vlastnosti. Z lekcí máš vypracované pěkné záznamy, které máš většinou opatřeny nadpisem, ilustrací a jednoduchým popisem.

Na podzim ses účastnila několika lekcí plavecké školy a učinila jsi velký pokrok – překonala jsi nejistotu a plavání už se tolik nebojíš. V hodinách tělesné výchovy aktivně cvičíš, účastnila ses jógového cvičení, psychomotorických her, rozvíčky, her venku. Věnuješ se pohybovým i míčovým hrám, zapojuješ se do soutěží a týmové spolupráce. Na začátku školního roku jsi tvořila podzimní vitráž z listů. Vyrobita sis čertika, který zdobil společnou nástěnku. Zapojila ses do vánočního tvoření andlíků a svícnů. Voskovkami a vodovými barvami jsi vytvořila frotáž s tématem zimní oblečení. Při chvilkách hudební nauky jsi trénovala dechová cvičení, rytmizaci spojenou s hrou na tělo a artikulační hudební cvičení. Naučila ses rozeznávat některé hudební nástroje. Zkoušela jsi hrát na triangl, buben a dřívka.

Beátko, snaž se lépe naslouchat pokynům, které Ti dáváme, a pokus se věci dotahovat do konce. Pokud něčemu nerozumíš nebo si nevíš rady, neostýchej se zeptat. Moc nás těší pokrok, který jsi udělala v komunikaci s námi i se spolužáky, a rády vidíme Tvou snahu zapojit se do skupinových her při venkovních přestávkách. Všimáme si, že jsi zapracovala na zdravení – když odcházíš ze školy, umíš se hezky rozloučit.

Přejeme ti šťastné vykročení do nového pololetí.

Tvoje paní učitelky

3.7 Přístup a komunikace

3.7.1 Vztahy a pravidla

Na začátku každého školního roku si děti za asistence učitelů vytváří pravidla, kterými se celá skupina bude řídit. Děti samy pravidla navrhnou a diskutují o tom, proč pravidlo navrhnou a jak bude užitečné. Každé pravidlo, na němž se dohodnou, zapíší na plakát, který po dobu školního roku visí ve třídě. Úkolem učitele je dohlédnout na srozumitelnou formulaci pravidel a podchycení oblastí, na které děti mohly zapomenout. Pod pravidla se potom děti i dospělí podepíší, čímž stvrdí jejich závaznost.

Díky tomu, že děti na tvorbě pravidel participují, mají více zvnitřněné jejich respektování, lépe rozumí jejich účelu, ochotněji se jimi řídí a dokáží se na jejich dodržování vzájemně upozornit.

Je důležité pravidla formulovat pozitivně (ve smyslu očekávaného chování). Přestože děti samy mají obvykle spíše tendenci formulovat pravidlo negativně (jako zákaz začínající ne-), učitelé jim pomůžou převést ho do pozitivní formy – tedy namísto „Ve třídě nekřičíme.“ raději „Ve třídě se chováme tiše.“. Pozitivně formulovaná pravidla jsou dětmi lépe přijímána než seznam zákazů.

Pravidla jsou většinou zaměřena na tyto oblasti:

- a) prostředí (např. udržuji čistotu na svém místě i kolem něj, třídím odpad, se svými i s půjčenými věcmi zacházím s úctou, mluvím a pohybuji se tiše¹ atd.),
- b) bezpečnost (např. po třídě i mezi nimi se pohybuji pomalu, na schodech jsem opatrný atd.),
- c) vztahy (např. pravidlo dvakrát ne², o druhém člověku mluvím tak, jako by stál vedle mě, pomáháme si atd.),

¹ Protože v Montessori třídách vládne přirozený ruch a děti se více pohybují než v třídách klasických, bylo potřeba stanovit si únosnou míru hlučnosti, aby nebyla rušena soustředěná atmosféra. Z tohoto důvodu hraje v obou třídách hudba (instrumentální – klasická nebo relaxační) nastavená na poměrně nízkou hlasitost. Pravidlem je, že hudba musí být vždy slyšet, tzn. je potřeba mluvit tlučeně, pokud chci mluvit s někým, kdo je ode mě daleko, nepokřikují po něm, ale jdu k němu, abychom se slyšeli.

² Pravidlo dvakrát ne je jednoduchým prostředkem k řešení konfliktů mezi dětmi. Pokud se dítěti děje ze strany jiného něco nepříjemného, reaguje negativně – je mi to nepříjemné, nelíbí se mi to atd. Jestliže toto varování nestačí, je potřeba jej zopakovat ještě jednou. Teprve v případě, že se situace takto nevyřeší, odchází dítě za učitelem, který konflikt oběma stranám pomůže vyřešit.

- d) lidské potřeby (pít a jíst smím bez ptaní, používám WC plyšáka³ atd.)

3.7.2 Trest versus přirozený důsledek, pochvala

Montessori přístup nepracuje s pojmem trest. Trest má funkci pouze vnější motivace. Funguje jako hrozba. To znamená jednak neustálou obavu dítěte z trestu (a tento vzorec s sebou ponese do vztahů s vrstevníky a do dospělosti), jednak skutečnost, že bude-li tato hrozba odstraněna, dítěti nebude nic bránit v nežádoucím chování. V neposlední řadě klasický trest nemá logické opodstatnění.

Pedagogika Montessori proto raději uplatňuje tzv. přirozený důsledek, tzn. logickou nápravu věci. Pokud dítě něco rozbije, je přirozeným důsledkem to, že rozbitou věc opraví nebo ji opravit pomůže (např. zavolá odborníka a vyjedná s ním termín opravy), raději než pohlavek nebo křik (v domácím prostředí), poznámka nebo stokrát opsaná věta... Variantou je i zakoupení nové věci, kde je ale potřebná participace dítěte více než rodičů, kteří by novou věc obstarali a zaplatili bez jeho účasti. Ne na každý prohřešek se dá snadno nalézt náprava formou přirozeného důsledku, vždy je ale potřeba situaci s dítětem rozebrat a najít vhodný kompromis.

Stejně opatrně se v Montessori školách zachází také s pochvalou. Skutečné sebevědomí dítěte nevznikne, pokud mu bude neustále opakováno, že je šikulka, ale tehdy, když se naučí samostatně řešit problémy, pokud cítí sebeuspokojení ze své práce, tzn. je vnitřně motivováno. Neznamena to, že se v Montessori školách děti nikdy nechválí, ale pochvala není prostředkem metody cukru a biče; je spíš ojedinělým způsobem, jak ocenit nějaký úspěch, nápad nebo přístup.

3.7.3 Práce s chybou

V Montessori prostředí není chyba vnímána jako negativní jev. Je ukazatelem aktuálního stavu znalostí a dovedností dítěte a zároveň označuje oblasti, na které je potřeba se

Děti se tak učí řešit své spory samostatně a nedovolávat se pomoci dospělého s maličkostmi, se kterými si umí poradit samy.

³ WC plyšák je smluvený prostředek, jak dát (zejména) učitelůvi najevo, že dítě odešlo na toaletu. V každé třídě je k dispozici jeden plyšový medvěd, kterého žák, odchází-li na toaletu, umístí na své místo (stůl, kobereček). Žáci na toaletu odchází bez ptaní. Jediná výjimka, kdy odchod na toaletu není dovolen (vyjma akutních případů), je v průběhu lekcí.

zaměřit a dále je procvičovat. Žáci nejsou za chybu trestáni, chyba není zveličována a zdůrazňována, naopak je brána jako přítel.

3.7.4 Zdvořilostní lekce

V případě, že mezi dětmi nastávají často konflikty kvůli téže příčině, nebo učitel pozoruje nežádoucí chování jednotlivce nebo skupiny, zve si vybrané dítě (děti) na tzv. zdvořilostní lekce. Ty podle potřeby mohou probíhat podobně jako lekce Kosmické výchovy na zemi u koberečku nebo venku. Klíčové je zajistit při lekci učiteli i dítěti soukromí. Podobu a průběh lekce volí učitel. Vždy se snaží u dítěte (nebo skupinky) podpořit sebereflexi a vyvolat emoční dojem. Děti by si při lekci měly samy uvědomit svůj prohřešek, případně se vcítit do osoby, které ublížily.

3.7.5 Péče o prostředí

Žáci se značnou měrou podílí na péči o třídy, šatnu i školní zahradu. Za tímto účelem si na začátku školního roku s pomocí pedagogů rozdělí služby, které jim zůstávají po celý školní rok. Je ovšem možné službu ve výjimečných případech vyměnit. Vzhledem ke každoročním proměnám skladby dětí i vybavení tříd se může některá ze služeb stát bezpředmětnou, naopak ale také může dojít k vytvoření nové služby, která v předchozích letech nebyla potřebná. Děti samy pro službu vymyslí výstižný nebo vtipný, dvojsmyslný název.

Také rozdělení služeb je v režii dětí, pedagogové dohlíží na to, aby byly služby rozděleny přiměřeně podle náročnosti. O náročnější služby se mohou dělit dvojice až čtveřice žáků.

Popelář – dohlíží na třídění odpadu, každý den po vyučování vynáší koš s bioodpadem na kompost,

uklízeč – kontroluje čistotu na zemi a v lavicích,

pomůckář – udržuje pomůcky srovnané a na svém místě,

pastelkář – strouhá pastelky, doplňuje chybějící barvy,

kancléř – udržuje pořádek ve školní kanceláři (komoda s pastelkami, nůžkami, tužkami, strouhátky atd.), doplňuje chybějící pomůcky,

květinář – zalévá květiny, odstraňuje uschlé části rostlin,

ajtář – ráno zapíná notebooky v obou třídách, po vyučování zodpovídá za jejich vypnutí,
kalendárista – píše aktuální datum na tabuli,
větrník – zajišťuje pravidelné větrání,
zhasínač – zodpovídá za zhasnutí světel ve třídách i na chodbě, pokud nejsou potřeba,
knihovník – po vyučování srovná knihy v knihovně, špatně zařazené knihy dá na své místo,
šatnář – udržuje pořádek v šatně,
gaučák – zajišťuje úklid čtenářského koutku, srovnává polštáře a deky na gauči,
plánovač – vepisuje do týdenního kalendáře aktuální datumy a akce, které se v daný týden budou konat,
mazák – maže tabuli,
taškář – srovnává batohy, které žáci odkládají na určeném místě,
WC agent – kontroluje čistotu na žakovských toaletách,
manažer – dohlíží na všechny služby, zajišťuje jejich řádné plnění.

Stejně jako o prostředí školy se žáci učí pečovat také o její okolí, zejména o školní zahradu. Pomáhají sekat a udržovat trávník, sádit okrasné i užitkové rostliny, plejí a zalévají záhony, obrací kompost, vytrhávají trávu, zametají chodník. Spolu s rodiči se děti podílely na výsadbě nových stromků a keřů. V nedalekém okolí školy uklidily nelegální skládku odpadu.

4 SYSTÉM MONTESSORI A RVP

V následující kapitole se zaměříme na provázanost RVP s Montessori pedagogikou, a to ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura.

RVP charakterizuje vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace jako stěžejní ve výchovně vzdělávacím procesu. Jazyková výuka vybavuje žáka znalostmi a dovednostmi, které mu umožňují vnímat různá jazyková sdělení, rozumět jim, vhodně se vyjadřovat a účinně uplatňovat výsledky svého poznávání. (www.nuv.cz)

Vzdělávací obor Český jazyk a literatura RVP rozděluje na 3 složky:

1. Komunikační a slohová výchova,
2. Jazyková výchova,
3. Literární výchova.

4.1 Komunikační a slohová výchova

Žáci se učí vnímat a chápat různá jazyková sdělení, číst s porozuměním, kultivovaně psát, mluvit, rozhodovat se na základě přečteného a slyšeného textu, analyzovat jej a kriticky posoudit jeho obsah. (www.nuv.cz)

S touto složkou českého jazyka se děti při nástupu do školy setkávají nejdříve. Každoročně během prvních zářijových dní je postupně vyprávěno 5 velkých příběhů. Oblast jazyka a písma otevírá 4. velký příběh, který nastiňuje potřebu lidstva spolu komunikovat nejprve mluvenou formou a později i psanou. Jsou prezentovány ukázky písma a abeced starověkých civilizací (Egypt, Mezopotámie, Fénicie, Řecko a Řím) a jejich postupný vývoj a proměny.

Složku Komunikační a slohové výchovy rozvíjí také čtecí karty určené mladším žákům. V první úrovni dítě pouze přiřazuje slovo k obrázku, obtížnější práce je s další sadou karet, na kterých je popis dané věci, aniž by byl zmíněn její název. Dítě tak musí číst s porozuměním, aby dokázalo tuto sadu karet správně přiřadit.

Oblíbenou pomůckou jsou tzv. knížičky. Jde o papírové sešitky formátu A6, které si dítě samo vystříhne a scvakne nebo sváže. Knižka může být tvořena na nejrůznější témata (přírodovědné, matematické...) buď podle tištěné předlohy, nebo podle fantazie dítěte.

Žáci také samostatně vytvářejí informační lístečky pro rodiče nebo pozvánky na školní akce. Pokud plánují vlastní exkurzi, obstarávají e-mailovou nebo telefonickou komunikaci s danou institucí.

Velkou roli v rozvoji komunikace a slohu hrají žákovské prezentace. Informace v nich musí být napsány konzistentně a srozumitelně, je kladen důraz na to, aby děti používaly pouze ta slova, jimž rozumí, případně si význam neznámých slov zjistily. Mluvčí by při prezentaci měl dbát na správný a zdvořilý postoj, hlídá si také nežádoucí gesta nebo mimiku.

4.2 Jazyková výchova

Žáci získávají vědomosti a dovednosti k osvojování spisovné podoby českého jazyka. Učí se poznávat a rozlišovat jeho další formy. Jazyková výchova vede žáky k přesnému a logickému myšlení. (www.nuv.cz)

Děti, které prošly mateřskou školou s Montessori pedagogikou, většinou nastupují do 1. ročníku se základními dovednostmi čtení a psaní. Pokud dítě tyto dovednosti nemá dosud osvojeny (např. absolvovalo klasickou MŠ nebo je v této oblasti pomalejší), procvičuje znalost písmen s malou a velkou pohyblivou abecedou. Jde o dřevěná písmena, malá i velká, psací i tiskací, která jsou barevně kódována (červené souhlásky, modré samohlásky). Sada také obsahuje diakritická znaménka.

Pro práci s písmeny a jejich fixací je určena také písmenková komoda, která je propojena s výrobou knížičky o písmenech. Komoda obsahuje přihrádky se symboly písmen, uvnitř přihrádek jsou předměty, jež na dané písmeno začínají. Dítě zapisuje tyto předměty do své knížičky, na její zadní straně v tabulce vybarvuje pole s písmeny, která již zvládlo. Má tak přehled o svém pokroku i o své pozici na pomyslné cestě abecedou.

Rozsáhlým tématem v pomůckách jsou slovní druhy. Tato oblast je otevřena malým příběhem „Zahrada slovních druhů“, který jednoduše slovní druhy prezentuje. V Montessori systému má každý slovní druh svůj symbol. Již žáci 1. ročníku, kteří se ještě tímto učivem nezabývají, mohou pracovat s podstatnými jmény, např. třídít je na osoby, zvířata, věci, vlastnosti a děje, podle rodu nebo čísla. Starší děti pracují s větami na kartách, v nichž označují slovní druhy pomocí příslušných symbolů, třídí karty s podstatnými jmény rodu mužského na

životná a neživotná, přiřazují podstatné jméno v určitém tvaru do tabulky podle čísla a pádu, stejně tak slovesa podle osoby, čísla a času.

Už nejmladší děti pracují s pojmy antonyma a synonyma a dokáží je spárovat. Podobně spojují také kartičky s obrázky mnohovýznamových slov nebo homonym. Prvnímu trojročí jsou také určeny karty se slovy, do kterých děti doplňují písmena opatřená suchým zipem (například psaní ú/ů, y/i po tvrdých a měkkých souhláskách, práce s vyjmenovanými slovy). V sadách s vyjmenovanými slovy žáci párují vyjmenované slovo s obrázkem a třídí kartičky se slovy příbuznými.

Podobně jako u slovních druhů existují také symboly větných členů. Starší žáci (podle své úrovně) procvičují stavbu věty s barevnými dřevěnými symboly podmětu, přísudku, předmětu, příslovečného určení a doplňku, které přikládají na příslušné místo do vět napsaných na kartách.

4.3 Literární výchova

Žáci prostřednictvím četby poznávají základní literární druhy, učí se vnímat jejich specifické znaky, postihovat umělecké záměry autora a formulovat vlastní názory o přečteném díle. Učí se také rozlišovat literární fikci od skutečnosti. Postupně získávají a rozvíjejí základní čtenářské návyky. Žáci dospívají k takovým poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivnit jejich postoje, životní hodnotové orientace a obohatit jejich duchovní život. (www.nuv.cz)

Na tuto jazykovou složku se zaměřují nejen velké i malé příběhy, ale i různé aktivity. Několikrát do týdne (nepravidelně) probíhá ve dvou skupinách (starší a mladší žáci nebo podle zájmu, úrovně) společné předčítání z knihy. Tato činnost se zaměřuje jednak na posilování aktivního naslouchání dětí, především ale na jejich pocity a postoje. V pauzách probíhají diskuse, jak se děj asi bude dále vyvíjet, jak se zachová daná postava, jak se asi cítí, jak by se zachovaly děti na jejím místě atd.

Podobně probíhá každý týden v odpoledních hodinách tzv. „Literární kavárna“, která dojem z četby podporuje i příjemným posezením u horkého nápoje ve čtenářském koutku. Průvodce nabídne dětem 3 příběhy, hlasováním se vybere jeden z nich. Pracuje se se čtenářskými sáčky – plátěné váčky, které obsahují dřevěné karty s otázkami ohledně knihy, jejího děje, postav atd. Tyto otázky si děti losují před započetím čtení, během něj a po jeho

dokončení a samostatně nebo s celou skupinou nad otázkou přemýšlejí. Po ukončení společného předčítání následuje půl hodiny vlastního čtení. Děti i učitel si čtou svou vlastní knihu, po uplynutí času sdílí se zbytkem skupiny děj knihy a své dojmy z něj.

Jednou týdně se uskutečňuje také předčítání žáků ZŠ dětem MŠ. Zdatnější čtenáři předčítají pohádku nebo jednoduchý krátký příběh 4–5členným skupinám dětí z mateřské školy, které se tak učí aktivně naslouchat, zatímco starší žáci pracují na plynulém čteném projevu, intonaci a dramatičnosti, aby si pozornost mladších dětí dokázali udržet po celou dobu čtení.

Vyučovací proces v lomnické základní škole probíhá v souladu se ŠVP v těchto organizačních formách:

- a) individuální práce dětí (volná práce),
- b) spolupráce dětí (vzájemná pomoc, vzájemné učení, volná práce dvojic a malých skupin),
- c) práce na elipse, komunitní kruh,
- d) evokace (uvedení do nového tématu),
- e) individuální lekce (učitel – žák),
- f) skupinové lekce (učitel – skupina žáků),
- g) samostatná práce skupin podle zadaných kritérií,
- h) společná práce celé třídy podle zadaných kritérií,
- i) domácí práce žáků,
- j) projekty,
- k) exkurze, kulturní akce, výlety, přírodovědné a vlastivědné vycházky (seznámení s cílem akce, zadání kritérií – prezentace výstupu). (ŠVP ZŠ Lomnice, 2018)

PRAKTICKÁ ČÁST

5 PRŮBĚH PRŮZKUMU

Ve výzkumu se zaměříme na to, do jaké míry jsou v jednotlivých ročnících Základní a Mateřské školy Lomnice naplňovány určité výstupy RVP ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura. Výzkum na této škole proběhl v červnu 2022 prostřednictvím dotazníku a didaktického testu (viz přílohy).

Cílem je ověřit, do jaké míry se daří jednotlivé výstupy naplňovat a prozkoumat vztahy mezi určitými faktory, které budou popsány níže, a rozsahem znalostí a dovedností žáků v oboru Českého jazyka a literatury.

5.1 Metodologie

Pro výzkum faktorů, které mohou ovlivňovat úspěšnost žáků v českém jazyce, byl použit dotazník, úspěšnost žáků byla zkoumána a hodnocena prostřednictvím didaktického testu. Didaktický test byl v každém ročníku zaměřen na všechny složky vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura. Žáci obdrželi dotazník a 3 listy s testy (1 list na každou složku) v tištěné formě, všechny 4 listy papíru byly spolu spojeny sešívačkou, aby případně nedošlo k záměně výsledků jednotlivých respondentů.

Dotazníky a výsledky testů byly zaznamenány v podrobných tabulkách níže.

5.2 Výzkumný soubor

Výzkumu se zúčastnilo všech 28 žáků základní školy v Lomnici. Výzkum probíhal ve 2 dnech z důvodu absence několika žáků, někteří žáci se také rozhodli, že si vyplnění testů rozloží do delšího časového úseku.

Zastoupení žáků v jednotlivých ročnících je poněkud nerovnoměrné. V 1. ročníku jsou aktuálně pouze 2 žáci, ve 3. a 5. ročníku jsou 3 žáci, 4 žáci jsou ve 4. ročníku. Nejpočetnější skupinou je 2. ročník, který tvoří více než polovinu všech žáků a respondentů – celkem 16 dětí.

Věk žáků odpovídá 1. stupni, v době výzkumu byly zastoupeny všechny věkové kategorie od 6 do 11 let.

5.3 Výzkumný nástroj

Výzkumnými nástroji byly v našem výzkumu dotazník a didaktický test.

Dotazník byl postaven tak, aby nám poskytl základní informace, jež by umožňovaly vytvořit profil každého žáka z hledisek, které jsme hodlali zkoumat. Bylo to jednak pohlaví a věk, jednak skutečnost, jak dlouho se dotyčný žák vzdělává v Montessori systému. V druhé části jsme se dotazovali na faktory, které mohou ovlivňovat vztah k českému jazyku nebo jeho složkám – frekvenci četby, preferované aktivity z jednotlivých složek vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura, jestli se žák pokouší o vlastní tvorbu textů, básní nebo slov.

Druhá část výzkumného nástroje byly 3 didaktické testy. Testy byly postaveny tak, aby ověřovaly míru zvládnutí povinných výstupů zakotvených v RVP pro obor Český jazyk a literatura v 1. a 2. období. Pro každý ročník bylo vybráno po 1 výstupu ze 3 složek tohoto vzdělávacího oboru, tzn. Komunikační a slohová výchova, Jazyková výchova a Literární výchova. Dotazník i test byly anonymní z důvodů nepotřebnosti informací o jménech respondentů, ochrany osobních dat a větší psychické pohody dětí.

Podoba testů byla přizpůsobena věku dětí tak, aby byla na pohled atraktivní, ale zároveň funkční. Testy pro mladší žáky mají zvětšené písmo a kratší texty, jsou v nich fotografie, textová pole pro lepší přehlednost. Starší žáci pracovali s delšími texty napsanými menším písmem, ale i jejich testy jsou postaveny tak, aby byly přehledné. Orientaci v testech měly žákům usnadnit otázky umístěné v tučně zvýrazněných rámečcích. V záhlaví každého testu je umístěn kód RVP výstupu, na který se zaměřuje.

5.3.1 Sběr dat

Sběr dat proběhl ve dnech 7. – 8. 6. 2022, během 1. vyučovacího bloku. Každý žák se rozhodl samostatně, kdy dotazník a testy zpracuje a jestli si tuto činnost rozloží do 2 dnů nebo ne. Na každý test byl stanoven limit max. 25 minut, jenž se ukázal být dostačujícím, mezi jednotlivými testy měli žáci možnost udělat si přestávku podle svých potřeb. Byly zajištěny podmínky pro zamezení spolupráce žáků.

Absentující žáci vyplnili dotazník i didaktické testy po svém návratu do školy, tzn. 8. 6. 2022. Tito žáci však neměli možnost rozložit si práci do více dnů.

5.3.2 Volba cvičení v didaktických testech

Protože výstupy v RVP jsou povinné pro období, nikoli pro ročníky, bylo naším cílem zvolit pro každý ročník výstup a sestavit didaktický test v co nejpřiměřenější náročnosti. Dále budou popsány jednotlivé výstupy a otázky, které směřovaly k ověření jejich zvládnutí.

1. ročník – vybrané výstupy z RVP ZV ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura pro 1. období:

Komunikační a slohová výchova

ČJL-3-1-02 porozumí písemným nebo mluveným pokynům přiměřené složitosti (RVP ZV, 2017).

Pro ověření tohoto výstupu byl vybrán krátký text z knihy Slabikář s kocourem Samem (Andrýsková, 2017). S ním měli žáci pracovat podle zadaných pokynů (podtrhni modře, zakroužkuj červeně...).

Jazyková výchova

ČJL-3-2-05 užívá v mluveném projevu správné gramatické tvary podstatných jmen, přídavných jmen a sloves (RVP ZV, 2017).

V tomto testu měli žáci doplnit slovo ve správném tvaru do textu převzatého ze Slabikáře s kocourem Samem (Andrýsková, 2017). Pro žáky 1. ročníku byla vybrána pouze substantiva. Ta byla z textu vynechána a vepsána v 1. pádě před linku, na kterou měli žáci slovo doplnit ve správném tvaru podle kontextu.

Pro lepší pochopení úkolu měli žáci k dispozici příklad, jak s cvičením pracovat.

Literární výchova

ČJL-3-3-02 vyjadřuje své pocity z přečteného textu (RVP ZV, 2017).

V literárním testu žáci 1. ročníku pracovali s ukázkou z knihy Honzíkova cesta (Říha, 1967), která byla zvolena tak, aby zachycovala emoce hlavní postavy, případně aby vyvolala emoce v žácích. Na základě ukázky měli žáci posoudit, jaké pocity prožívá hlavní postava a vybrat je z nabídky.

2. ročník – vybrané výstupy z RVP ZV ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura pro 1. období:

Komunikační a slohová výchova

ČJL-3-1-06 volí vhodné verbální i nonverbální prostředky řeči v běžných školních i mimoškolních situacích (RVP ZV, 2017).

Test pro ověření tohoto výstupu se skládal ze 2 částí. V prvním cvičení měli žáci k dispozici fotografie zachycující ženu v různých postojích a vyjadřující různá gesta a mimiku. Žáci měli zakroužkovat fotografie, kde byly postoje, gesta a mimika zdvořilé. Dvě z fotografií byly typické pro Montessori prostředí a zachycovaly správné sedění u koberečku při práci s pomůckou.

Ve druhém cvičení měli žáci najít spisovný ekvivalent pro 6 hovorových nebo expresivních výrazů.

Jazyková výchova

ČJL-3-2-02 porovnává významy slov, zvláště slova opačného významu a slova významem souřadná, nadřazená a podřazená, vyhledá v textu slova příbuzná (RVP ZV, 2017).

V první části měli žáci ke slovům najít vhodné antonymum, v druhé části synonymum. Ve třetí části byla v nabídce podstatná jména různého významu. Žáci měli za úkol najít a zakroužkovat ta, která spolu nějak souvisí, a vymyslet k nim vhodné slovo nadřazené.

Literární výchova

ČJL-3-3-03 rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších, odlišuje pohádku od ostatních vyprávění (RVP ZV, 2017).

V nabídce byly 4 různé texty v textových polích – báseň Jana Skácela Uspávanka se studánkou (hradistan.cz), pohádka O Budulínkovi (Hřebejková, Fabianová, Šímanová, Sedláček, 1964), úryvek z dětské prózy – Děti z Bullerbynu (Lindgrenová, 1986) a populárně-naučný text o vesmíru. Úkolem žáků bylo vybarvit textové pole s básní červeně a pole s pohádkou modře.

3. ročník – vybrané výstupy z RVP ZV ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura pro 1. období:

Komunikační a slohová výchova

ČJL-3-1-01 plynule čte s porozuměním texty přiměřeného rozsahu a náročnosti (RVP ZV, 2017).

Výchozí text byl převzat z knihy Harry Potter a Kámen mudrců (Rowlingová, 2015). Otázky směřovaly na porozumění textu, žáci měli vypsát jména dětí, které v ukázce vystupují (v ukázce tato informace nebyla explicitně sdělena, bylo potřeba pracovat s kontextem), dále měli z ukázky odhadnout povahu postav (vybrat vhodná slova z nabídky) a určit místo, kde se děj odehrává (otevřená otázka).

Jazyková výchova

ČJL-3-2-08 odůvodňuje a píše správně: i/y po tvrdých a měkkých souhláskách i po obojetných souhláskách ve vyjmenovaných slovech; dě, tě, ně, ú/ů, bě, pě, vě, mě – mimo morfologický šev; velká písmena na začátku věty a v typických případech vlastních jmen osob, zvířat a místních pojmenování (RVP ZV, 2017).

V textu převzatém z učebnice Opakujeme češtinu ve 3.-5. ročníku (Špuláková, Janáčková, 2015) měli žáci doplňovat vhodná písmena (i/y, párové souhlásky). Následně měli tučně zvýrazněná slova roztrdit do tabulky podle odůvodnění psaní i nebo y (měkká souhláska, tvrdá souhláska, vyjmenované slovo, příbuzné slovo, ani vyjmenované, ani příbuzné slovo).

Literární výchova

ČJL-3-3-04 pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností (RVP ZV, 2017).

Úkolem žáků bylo přečíst si výchozí text, pohádku o Egle z knihy Diamantová sekera (Tichý, 1970), a navrhnout pokračování příběhu, přičemž měli použít alespoň 5 vět. Z kontextu také měli odvodit význam slova *starosvati*.

4. ročník – vybrané výstupy z RVP ZV ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura pro 2. období:

Komunikační a slohová výchova

ČJL-5-1-02 rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk, podstatné informace zaznamenává (RVP ZV, 2017).

Výchozím textem v tomto testu bylo oznámení pro rodiče o plánovaném školním výletu. V tomto textu byla mezi podstatnými informacemi také nadbytečná sdělení, která měli žáci 4. ročníku odhalit a vyškrtnout. V dalším úkolu měli žáci napsat jednu velmi důležitou informaci, která v textu chyběla.

Jazyková výchova

ČJL-5-2-04 rozlišuje slova spisovná a jejich nespisovné tvary (RVP ZV, 2017).

Pro testování toho výstupu jsme vybrali ukázkou z knihy Prašina (Matocha, 2018), ve které se objevuje řada vulgarismů, expresivních výrazů a nespisovných tvarů slov. Žáci měli z textu vybrat slova a vepsat je do tabulky podle následujícího klíče: do 1. sloupce 5 vulgarismů, do 2. sloupce 5 slov nebo slovních spojení, která by mohli užít při komunikaci s kamarádem, ale ne s rodičem či učitelem, do 3. sloupce 5 slov v nespisovném tvaru.

Literární výchova

ČJL-5-3-04 při jednoduchém rozboru literárních textů používá elementární literární pojmy (RVP ZV, 2017).

V tomto testu dostali žáci v nabídce 6 literárních druhů a žánrů:

- a) báseň Uspávanka se studánkou (hradistan.cz),
- b) pohádku O Budulínkovi (Hřebejková, Fabianová, Šimanová, Sedláček, 1964),
- c) bajku Zajíc a želva (Gaudore, 1996),
- d) říkanku,
- e) rozpočítadlo,
- f) hádanku,

kteří měli podle pokynů barevně odlišit.

5. ročník – vybrané výstupy z RVP ZV ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura pro 2. období:

Komunikační a slohová výchova

ČJL-5-1-04 reprodukuje obsah přiměřeně složitého sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta (RVP ZV, 2017).

V tomto testu byl použit tentýž výchozí text jako ve 4. ročníku (oznámení o školním výletu). Žáci jej však nedostali v tištěné podobě, ale byl jim dvakrát přečten. Potom obdrželi test se sadou otázek k textu. Otázky se týkaly podstatných informací (sraz, odjezd vlaku, cena výletu), ale také nadbytečných a nesmyslných vět. Také žáci 5. ročníku odpovídali na otázku, která podstatná informace nezazněla.

Jazyková výchova

ČJL-5-2-01 porovnává významy slov, zvláště slova stejného nebo podobného významu a slova vícevýznamová (RVP ZV, 2017).

V jazykovém testu měli žáci 5. ročníku pracovat s homonymy, synonymy a antonymy. V prvním cvičení měli žáci k dispozici definici homonym. Následně měli v tabulce vybarvit pole s homonymními slovy. Dalším úkolem bylo vybrat si z tabulky jedno homonymum a použít jej ve dvou větách tak, aby v každé mělo jiný význam.

Poslední cvičení bylo zaměřeno na synonyma a antonyma. Žáci měli k určeným slovům vymyslet podle možnosti synonyma a antonyma. Byla záměrně zvolena slova, u kterých nebylo možné vytvořit obojí.

Literární výchova

ČJL-5-3-01 vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je (RVP ZV, 2017).

Výchozím textem v tomto testu byla ukázka z knihy *Hobit* (Tolkien, 2002). Žáci měli z nabídky slov vybrat výstižný popis pro chování postav a pokusit se z kontextu odhadnout význam neznámých slov *perplex* a *šamrlička*. Posledním úkolem bylo navrhnout zdvořilý způsob, jak komunikovat s nežádoucí návštěvou (postavy trpaslíků z ukázky).

5.3.3 Hodnocení správnosti odpovědí

Odpovědi žáků v didaktických testech byly bodovány a následně byla spočítána procentuální úspěšnost v každém cvičení. Pokud bylo v didaktickém testu více cvičení, byla spočítána procentuální úspěšnost také na celý test (počet získaných bodů z jednotlivých cvičení na počet maximálního množství bodů v celém testu, nikoli aritmetický průměr procentuálních hodnot).

1. ročník

Komunikační a slohová výchova

ČJL-3-1-02

V tomto didaktickém testu bylo možné získat maximálně 22 bodů. V 1. cvičení měli žáci v textu kroužkovat velká písmena, kterých bylo (včetně nadpisu) celkem 14, každé zakroužkované písmeno bylo ohodnoceno 1 bodem. Za 2. cvičení bylo možné získat až 6 bodů, pokud žáci našli a podtrhli všechny názvy zvířat. Hodnotu 1 bodu mělo vybarvení nadpisu a 1 bodem bylo ohodnoceno vypsání jednoho trojslabičného slova na linku.

Body se v tomto případě žákům za chybné označení slov nebo písmen neodčítaly.

Jazyková výchova

ČJL-3-2-05

Maximální možný počet bodů v tomto testu byl 5, 1 bod za každé slovo doplněné ve správném tvaru. Nebyla uznána jiná než zadaná slova, byť byla ve správném tvaru.

Literární výchova

ČJL-3-3-02

V literárním testu mohli žáci získat maximálně 3 body, 1 bod za každý správně určený pocit hlavní postavy v ukázce. Body se za špatně označenou odpověď neodčítaly.

2. ročník

Komunikační a slohová výchova

ČJL-3-1-02

V tomto didaktickém testu bylo možné získat maximálně 10 bodů. V 1. cvičení měli žáci v textu kroužkovat fotografie se zdvořilými postoji a gesty, za každou fotografii byl 1 bod, za 1. cvičení bylo tedy možné získat maximálně 4 body. Dalších 6 bodů mohli žáci získat ve 2. druhém cvičení - 1 bod za každou spisovnou variantu předepsaných slov. Za špatné odpovědi se v tomto testu body neodčítaly.

Jazyková výchova

ČJL-3-2-02

Maximální možný počet bodů v tomto testu byl 21. V 1. cvičení mohli žáci získat maximálně 6 bodů, 1 bod za každé výstižné antonymum, stejně tomu bylo ve 2. cvičení se synonymy. Za antonyma a synonyma, která se svým významem předepsanému slovu jen blížila, bylo uděleno 0,5 bodu. Ve 3. cvičení mohli žáci získat maximálně 9 bodů - 8 bodů za všechna slova, která spolu měla souvislost + 1 bod za výstižné slovo nadřazené. Pokud slovo nadřazené mělo širší význam, bylo ohodnoceno polovinou bodu. Za špatné odpovědi se body neodčítaly.

Literární výchova

ČJL-3-3-03

V literárním testu mohli žáci získat maximálně 2 body, 1 bod za každý správně určený literární druh a žánr. V tomto testu se odečítaly body za více vybarvených polí než 2, jak bylo předepsáno v zadání.

3. ročník

Komunikační a slohová výchova

ČJL-3-1-01

V tomto didaktickém testu bylo možné získat maximálně 10 bodů. Za správně určené místo děje ukázky bylo možné získat 1 bod. Pokud žáci správně určili všechny povahové rysy jedné z postav, mohli získat maximálně 3 body, stejně tak po 3 bodech za vypsání jmen dětí

z ukázky a popis chování postav. V žádném z cvičení v tomto testu se neodčítaly body za špatné odpovědi.

Jazyková výchova

ČJL-3-2-08

Maximální možný počet bodů v tomto testu byl 73. Za každé správně doplněné písmeno mohli žáci získat 1, celkem za 1. cvičení tedy 42 bodů. Ve 2. cvičení bylo za správné rozřídění pravopisných jevů možno získat až 31 bodů. Body se za špatné odpovědi neodečítaly.

Literární výchova

ČJL-3-3-04

V literárním testu mohli žáci získat maximálně 16 bodů. 1 bod byl za správný odhad slova z kontextu, 15 bodů mohli žáci získat za návrh pokračování pohádky z ukázky. Bylo zadáno, že musí použít nejméně 5 vět, každá věta tak mohla být ohodnocena maximálně 3 body. Kritérii byl počet vět, jejich gramatická správnost v rámci probraného učiva a smysluplnost.

4. ročník

Komunikační a slohová výchova

ČJL-5-1-02

V tomto didaktickém testu bylo možné získat maximálně 9 bodů. Za vyškrtané věty a slova mohli žáci získat až 8 bodů, za správné doplnění chybějící informace 1 bod. Za špatné odpovědi se v tomto testu body neodčítaly.

Jazyková výchova

ČJL-5-2-04

Maximální možný počet bodů v tomto testu byl 15. Za každé správně zařazené slovo nebo slovní spojení do tabulky bylo možné získat 1 bod (5 bodů ve 3 kategoriích).

Literární výchova

ČJL-5-3-04

V literárním testu mohli žáci získat maximálně 6 bodů – po 1 bodu za každý správně určený literární druh nebo žánr. Za špatné odpovědi se body neodečítaly.

5. ročník

Komunikační a slohová výchova

ČJL-5-1-04

V tomto didaktickém testu bylo možné získat maximálně 6 bodů, po 1 bodu za každou správnou odpověď na 1 otázku. V případě, že by některý z žáků uvedl neúplnou odpověď na 5. otázku, ve které bylo možné napsat 3 položky, byl by maximální počet bodů změněn na 8 (za každou správnou položku 1 bod). Tato situace však nenastala, 100 % žáků dokázalo na 5. otázku odpovědět v úplnosti, proto byla stejně jako ostatní hodnocena 1 bodem.

Jazyková výchova

ČJL-5-2-01

Maximální možný počet bodů v tomto testu byl 18. V 1. cvičení bylo maximální hodnocení 10 bodů - 8 bodů za všechna odhalená homonyma a 2 body za 2 věty, v nichž by bylo jedno homonymum použito ve dvou významech. Ve 2. cvičení bylo možné získat celkem 8 bodů, po 1 bodu za každé správně určené synonymum nebo antonymum.

Literární výchova

ČJL-5-3-01

V literárním testu mohli žáci získat maximálně 9 bodů. Za správně určená slova vystihující chování postav bylo maximální ohodnocení 4 body. Po 1 bodu bylo možno získat za správný odhad významu neznámých slov. Až 3 body mohlo být ohodnoceno poslední cvičení, ve kterém měli žáci navrhnout zdvořilý způsob, jak se rozloučit s nežádoucí návštěvou z ukázky. Za takové rozloučení byl udělen 1 bod, další 2 mohly být uděleny za zdvořilost a jazykovou správnost.

5.4 Výzkumné otázky

1. Budou úspěšnější dívky než chlapci?

Z celostátního průzkumu Národní knihovny České republiky z roku 2021 vyplývá, že chlapci mají obecně menší vztah ke čtenářství než dívky. Jsou méně častými návštěvníky knihoven a víc než dvojnásobné množství chlapců proti dívkám tráví čas nejraději hraním elektronických her. Chlapci také častěji než dívky přiznali, že během on-line výuky v době pandemie věnovali přípravě do školy méně času než před pandemií. (www.nkp.cz)

Předpokládáme proto, že tyto faktory negativně ovlivní jejich slovní zásobu, schopnost číst s porozuměním a kreativitu.

2. Budou starší žáci v témže ročníku úspěšnější než mladší žáci?

Předpokládáme, že věk a s ním související míra zralosti dětí ovlivní rozsah a kvalitu znalostí a dovedností žáků ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura.

3. Poroste postupně úspěšnost žáků v jednotlivých ročnících?

Starší žáci se vzdělávají déle, proto předpokládáme, že se v oboru českého jazyka budou lépe orientovat.

4. Budou žáci, kteří prošli mateřskou školou s Montessori systémem, úspěšnější než ostatní?

Vztah k písmu a jazyku se v Montessori systému buduje už u dětí v mateřské škole. Takové dítě obvykle nastupuje do 1. ročníku se znalostí písmen a základní dovedností čtení. Předpokládáme, že takto vybavení žáci si budou snadněji osvojovat nové učivo.

5. Budou žáci, kteří se vzdělávají v Montessori systému od 1. ročníku, úspěšnější než ostatní?

Pokusíme se zjistit, zda žáci, kteří do Montessori školy přešli ze školy klasické, budou mít v některé ze složek Českého jazyka a literatury deficit proti žákům, kteří se v Montessori systému vzdělávají od 1. ročníku.

6. Souvisí frekvence čtení s úspěšností žáků v českém jazyce?

Předpokládáme, že čtenářství bude pozitivně ovlivňovat slovní zásobu a schopnost číst s porozuměním, tedy i míru dovedností v oboru Českého jazyka a literatury.

7. Bude preference některé složky českého jazyka ovlivňovat míru jejího zvládnutí?

Budeme zjišťovat, zda existuje souvislost mezi preferencí činností a mírou zvládnutí složky českého jazyka, kterou rozvíjí. Bude například obliba vytváření prezentací o daném tématu ovlivňovat míru a kvalitu dovedností v Komunikační a slohové výchově?

8. Ovlivňuje jazyková a literární kreativita žáků míru znalostí a dovedností v českém jazyce?

Předpokládáme, že žáci, kteří kreativně rozvíjí svou slovní zásobu, budou mít lepší vztah k jazyku a v didaktickém testu budou úspěšnější.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU

6.1 1. ročník

V prvním ročníku vyplnili dotazník a didaktický test pouze 2 respondenti. Oba jsou chlapci, věkový průměr je 6,5 let.

Jeden z chlapců navštěvoval lomnickou Montessori MŠ, druhý se v předškolním věku vzdělával jinde. Oba chlapci navštěvují ZŠ v Lomnici od začátku 1. ročníku.

Na otázku ohledně frekvence domácí četby jeden respondent odpověděl, že čte denně, druhý vyznačil možnost jednou týdně.

Oba chlapci označili jako preferovanou aktivitu práci s pomůckami do českého jazyka. V obou případech byla negativně označena obliba slohových prací, jeden z žáků označil jako oblíbenou tvorbu referátu o knize a recitaci básní. Jeden z chlapců kladně odpovídá na otázku ohledně vlastní tvorby básní, textů a slov.

ČJL - 3-1-02

V didaktickém testu zaměřeném na tento výstup bylo možné získat celkem 44 bodů (22 bodů na 2 žáky).

1. cvičení - max. 14 bodů
2. cvičení - max. 6 bodů
3. cvičení - max. 1 bod
4. cvičení - max. 1 bod

Žáci v jednotlivých cvičeních uspěli následovně:

1. cvičení - $19/28 = 68 \%$
2. cvičení - $12/12 = 100 \%$
3. cvičení - $2/2 = 100 \%$
4. cvičení - $1/2 = 50 \%$

ČJL - 3-2-05

V didaktickém testu zaměřeném na tento výstup bylo možné získat celkem 10 bodů (5 bodů na 2 žáky).

1. cvičení - max. 10 bodů

Žáci v jednotlivých cvičeních uspěli následovně:

1. cvičení - $9/10 = 90 \%$

ČJL - 3-3-02

V didaktickém testu zaměřeném na tento výstup bylo možné získat celkem 6 bodů (3 body na 2 žáky).

1. cvičení - max. 6 bodů

Žáci v jednotlivých cvičeních uspěli následovně:

1. cvičení - $4/6 = 67$

Tabulka 1 – 1. ročník - výsledky dotazníku a didaktických testů

1. ročník – výsledky dotazníku a didaktických testů						
pohlaví	chlapec			dívka		
počet; %	2; 100 %			-		
S – úspěšnost v %	81 %			-		
J – úspěšnost v %	90 %			-		
L – úspěšnost v %	67 %			-		
průměr	79 %			-		
věk	6	7	8	9	10	11
počet; %	1; 50 %	1; 50 %	-	-	-	-
S – úspěšnost v %	86 %	75 %	-	-	-	-
J – úspěšnost v %	80 %	100 %	-	-	-	-
L – úspěšnost v %	33 %	100 %	-	-	-	-
průměr	66 %	92 %	-	-	-	-
Navštěvoval(a) jsi mateřskou školu v Lomnici?	ANO			NE		
počet; %	1; 50 %			1; 50 %		
S – úspěšnost v %	86 %			75 %		
J – úspěšnost v %	80 %			100 %		
L – úspěšnost v %	33 %			100 %		
průměr	66 %			92 %		
Navštěvuješ základní školu v Lomnici od 1. ročníku?	ANO			NE		
počet; %	2; 100 %			-		
S – úspěšnost v %	81 %			-		
J – úspěšnost v %	90 %			-		
L – úspěšnost v %	67 %			-		
průměr	79 %			-		
Jak často si doma čteš (samostatně nebo s rodiči)?	každý den	několikrát do týdne	jednou týdně	méně než jednou týdně	vůbec	
počet; %	1; 50 %	-	1; 50 %	-	-	
S – úspěšnost v %	75 %	-	86 %	-	-	
J – úspěšnost v %	100 %	-	80 %	-	-	
L – úspěšnost v %	100 %	-	33 %	-	-	
průměr	92 %	-	66 %	-	-	

Kterou z těchto školních aktivit máš nejraději?	práce s pomůckami do českého jazyka	společné předčítání	vytváření prezentací
počet; %	2; 100 %	-	-
S – úspěšnost v %	81 %	-	-
J – úspěšnost v %	90 %	-	-
L – úspěšnost v %	67 %	-	-
Píšeš rád(a) slohové práce?	ANO	NE	
počet; %	-	2; 100 %	
S – úspěšnost v %	-	81 %	
J – úspěšnost v %	-	90 %	
L – úspěšnost v %	-	67 %	
Baví Tě dělat referát o knize?	ANO	NE	
počet; %	1; 50 %	1; 50 %	
S – úspěšnost v %	86 %	75 %	
J – úspěšnost v %	80 %	100 %	
L – úspěšnost v %	33 %	100 %	
Recituješ rád(a) básně?	ANO	NE	
počet; %	1; 50 %	1; 50 %	
S – úspěšnost v %	75 %	86 %	
J – úspěšnost v %	100 %	80 %	
L – úspěšnost v %	100 %	33 %	
Zkoušíš vytvářet své vlastní básně, texty nebo slova?	ANO	NE	
počet; %	1; 50 %	1; 50 %	
S – úspěšnost v %	75 %	86 %	
J – úspěšnost v %	100 %	80 %	
L – úspěšnost v %	100 %	33 %	
úspěšnost ročníku v jednotlivých složkách S – J – L	77 %	90 %	67 %
celková úspěšnost v testu – průměr ročníku v %	79 %		

V tomto ročníku není možné srovnat výkon chlapců a dívek. Podle věku byl v souladu s našimi očekáváními průměrně úspěšnější sedmiletý chlapec (92 %) proti šestiletému (66 %). Chlapec s 92% úspěšností nenavštěvoval Montessori MŠ a doma čte každý den. Chlapec s 66% úspěšností zvolil u frekvence četby možnost jednou týdně.

Oba žáci u otázky na preferenci školních činností zvolili možnost práce s pomůckami zaměřenou na složku Jazykové výchovy – dle našich očekávání tomu odpovídá průměrná úspěšnost, která je u této složky nejvyšší.

Oblibu slohových prací oba označili negativně, průměrná úspěšnost v Komunikační a slohové výchově byla 81 %. Vyšší úspěšnosti dosáhl žák, který rád recituje básně a pokouší se tvořit vlastní básně, texty nebo slova. Druhý chlapec označil, že rád vypracovává referáty o přečtené knize, jeho výsledek ve složce Literární výchovy je ale nižší než u prvního žáka.

Největší potíže ve složce Komunikační a slohové výchovy dělalo oběma chlapcům nalezení všech velkých písmen v textu. Ve 4. cvičení se pak objevila chybná odpověď na požadované trojslabičné slovo „v poli“.

Jazykový test byl velmi úspěšný, jeden z žáků však uvedl správný tvar, ale chybné slovo (*kočku* místo *kocoura*).

V literárním didaktickém testu jeden z žáků správně odhadl pocity hlavní postavy, druhý chlapec označil jednu ze správných odpovědí, ostatní však nechal (zřejmě z nepozornosti) nepovšimnuty.

Celková průměrná úspěšnost 1. ročníku ve všech složkách didaktického testu je 79 %, nejlépe zvládnutou složkou je Jazyková výchova s celkem 90 %.

6.2 2. ročník

Ve druhém ročníku vyplnilo dotazník a didaktický test 16 žáků, z toho 12 dívek. Průměrný věk žáka je 7,9 let. 7 žáků odpovídá kladně na otázku, zda navštěvovali Montessori MŠ, 14 žáků navštěvuje lomnickou ZŠ od 1. ročníku.

Na otázku ohledně frekvence domácí četby 4 žáci zvolili možnost, že čtou denně, 4 žáci označili, že čtou několikrát do týdne, 3 potvrdili, že čtou jednou týdně, 3 čtou méně než jednou týdně a 2, že doma nečtou vůbec.

4 respondenti označili jako preferovanou činnost práci s pomůckami do českého jazyka, 2 preferují společné předčítání, 10 žáků nejraději vytváří vlastní prezentace.

Oblibu psaní slohových prací potvrdilo 13 žáků, 13 dětí rádo zpracovává referát o přečtené knize. 11 respondentů rádo recituje básně. 10 žáků potvrdilo, že se pokouší vymýšlet vlastní básně, texty nebo slova.

ČJL - 3-1-06

V didaktickém testu zaměřeném na tento výstup bylo možné získat celkem 160 bodů (10 bodů na 16 žáků).

1. cvičení - max. 4 body
2. cvičení - max. 6 bodů

Žáci v jednotlivých cvičeních uspěli následovně:

1. cvičení - **58/64** = 91 %
2. cvičení - **87/96** = 91 %

ČJL - 3-2-02

V didaktickém testu zaměřeném na tento výstup bylo možné získat celkem 336 bodů (21 bodů na 16 žáků).

1. cvičení - max. 6 bodů
2. cvičení - max. 6 bodů
3. cvičení - max. 9 bodů

Žáci v jednotlivých cvičeních uspěli následovně:

1. cvičení - **94/96** = 98 %
2. cvičení - **60/96** = 63 %
3. cvičení - **121,5/144**

ČJL - 3-3-03

V didaktickém testu z Literární výchovy mohla skupina dosáhnout maximálně 32 bodů (2 body na 16 žáků).

1. cvičení - max. 2 body

Žáci v jednotlivých cvičeních uspěli následovně:

1. cvičení - **15/32** = 47 %

Tabulka 2 – 2. ročník - výsledky dotazníku a didaktických testů

2. ročník – výsledky dotazníku a didaktických testů						
pohlaví	chlapec			dívka		
počet; %	4; 25 %			12; 75 %		
S – úspěšnost v %	93 %			85 %		
J – úspěšnost v %	94 %			84 %		
L – úspěšnost v %	38 %			50 %		
průměr	75 %			73 %		
věk	6	7	8	9	10	11
počet; %	-	4; 25 %	12; 75 %	-	-	-
S – úspěšnost v %	-	97 %	89 %	-	-	-
J – úspěšnost v %	-	92 %	85 %	-	-	-
L – úspěšnost v %	-	75 %	38 %	-	-	-
průměr	-	88 %	71 %	-	-	-
Navštěvoval(a) jsi mateřskou školu v Lomnici?	ANO			NE		
počet; %	6; 38 %			10; 63 %		
S – úspěšnost v %	85 %			94 %		
J – úspěšnost v %	93 %			83 %		
L – úspěšnost v %	42 %			50 %		
průměr	73 %			76 %		
Navštěvuješ základní školu v Lomnici od 1. ročníku?	ANO			NE		
počet; %	14; 88 %			2; 13 %		
S – úspěšnost v %	91 %			90 %		
J – úspěšnost v %	79 %			88 %		
L – úspěšnost v %	50 %			46 %		
průměr	73 %			75 %		
Jak často si doma čteš (samostatně nebo s rodiči)?	každý den	několikrát do týdne	jednou týdně	méně než jednou týdně	vůbec	
počet; %	4; 25 %	4; 25 %	3; 19 %	3; 19 %	2; 13 %	
S – úspěšnost v %	93 %	93 %	90 %	93 %	80 %	
J – úspěšnost v %	97 %	96 %	46 %	94 %	73 %	
L – úspěšnost v %	25 %	88 %	0 %	83 %	25 %	
průměr	72 %	92 %	45 %	90 %	59 %	

Kterou z těchto školních aktivit máš nejraději?	práce s pomůckami do českého jazyka	společné předčítání	vytváření prezentací
počet; %	4; 25 %	2; 13 %	10; 63 %
S – úspěšnost v %	96 %	100 %	87 %
J – úspěšnost v %	87 %	100 %	84 %
L – úspěšnost v %	50 %	100 %	35 %
Píšeš rád(a) slohové práce?	ANO	NE	
počet; %	13; 81 %	3; 19 %	
S – úspěšnost v %	94 %	78 %	
J – úspěšnost v %	87 %	82 %	
L – úspěšnost v %	54 %	17 %	
Baví Tě dělat referát o knize?	ANO	NE	
počet; %	13; 81 %	3; 19 %	
S – úspěšnost v %	61 %	88 %	
J – úspěšnost v %	44 %	70 %	
L – úspěšnost v %	54 %	17 %	
Recituješ rád(a) básně?	ANO	NE	
počet; %	11; 69 %	5; 31 %	
S – úspěšnost v %	90 %	92 %	
J – úspěšnost v %	84 %	92 %	
L – úspěšnost v %	36 %	70 %	
Zkoušíš vytvářet své vlastní básně, texty nebo slova?	ANO	NE	
počet; %	10; 63 %	6; 38 %	
S – úspěšnost v %	91 %	90 %	
J – úspěšnost v %	87 %	85 %	
L – úspěšnost v %	45 %	50 %	
úspěšnost ročníku v jednotlivých složkách S – J – L	91 %	86 %	47 %
celková úspěšnost v testu – průměr ročníku v %	81 %		

Ve 2. ročníku byly výkony chlapců a dívek srovnatelné, chlapci byli o 2 % úspěšnější než dívky. Navzdory našim očekáváním byli výrazněji průměrně úspěšnější sedmiletí žáci (88 %) než osmiletí (71 %).

Výkony dětí z Montessori a klasických MŠ jsou také srovnatelné (dětí z Montessori MŠ mají o 3 % nižší úspěšnost), stejně tak jsou minimální rozdíly v úspěchu žáků, kteří navštěvují Montessori školu od 1. ročníku a ostatních (o 2 % vyšší).

Rozporuplné výsledky přináší položka frekvence čtenářství. Nejlepších průměrných výsledků dosáhly děti, které čtou několikrát do týdne a méně než jednou týdně. Nejhorších výsledků paradoxně nedosáhli žáci, kteří nečtou vůbec, ale ti, kteří čtou jednou týdně. Ve složce Literární výchovy byly velmi slabé skupiny, které čtou denně, jednou týdně, nebo nečtou vůbec.

Ve 2. ročníku nejvíce žáků preferuje vytváření prezentací, tedy činnost cílenou na Komunikační a slohovou výchovu. Podle očekávání tato skupina dosáhla v didaktickém testu ze slohu nejlepších průměrných výsledků. Žáci, kteří preferují společné předčítání, mají 100% výsledky ve všech třech složkách. Děti, které preferují práci s pomůckami, tedy činnost zacílenou na Jazykovou výchovu, nejlépe uspěli v Komunikační a slohové výchově.

Oblibu slohových prací označilo pozitivně 81 % žáků. Tito žáci měli o 16 % větší průměrnou úspěšnost než ostatní. Stejně tak si o 37 % lépe vedli žáci, které baví zpracovávat referát z přečtených knih. Naopak žáci, kteří rádi recitují básně, si vedli hůře ve všech složkách testu. Žáci, kteří se pokouší o vlastní literární nebo jazykovou tvorbu, dosáhli lepších výsledků ve složce slohu a jazyka, horší výsledky ale zaznamenali v Literární výchově.

Největší potíže ve složce Komunikační a slohové výchovy dělalo žákům nalezení všech žádoucích postojů a gest a vymýšlení vhodných spisovných ekvivalentů. Nebyly uznány odpovědi ve stejném tvaru jako výchozí slovo, případně zdrobněliny (barák – *baráček*).

V jazykovém testu žákům dělalo největší potíže 2. cvičení se synonymy. Často místo synonym doplnili antonyma, případně slova, která nebyla synonymní s výchozím slovem (statečný – *šikovný*). Polovinou bodu byly ohodnoceny dvojice slov s nepřesnou synonymitou (dívka – *dáma*). Stejně bylo hodnoceno také nepřesné nadřazené slovo ve 3. cvičení (místo „ovoce“ např. *potraviny, jídlo*).

Úspěšnost v literárním testu byla poměrně nízká. Mnoho žáků vybarvilo všechna políčka s texty, ačkoli správné odpovědi byly jen dvě. Za každou nesprávnou odpověď navíc byl strháván bod. Celková úspěšnost v tomto testu tak byla pouze 47 %.

Celková průměrná úspěšnost 2. ročníku ve všech složkách didaktického testu je 81 %, nejlépe zvládnutou složkou je Jazyková výchova s 91 %.

6.3 3. ročník

Ve třetím ročníku vyplnili dotazník a didaktický test 3 žáci, 2 dívky a 1 chlapec. Průměrný věk žáka je 9 let. 2 žáci odpověděli kladně na otázku, zda navštěvovali Montessori MŠ, všichni 3 žáci navštěvují lomnickou ZŠ od 1. ročníku.

Na otázku ohledně frekvence domácí četby každý z žáků zvolil jinou možnost – denně, několikrát do týdne a jednou týdně.

2 respondenti označili jako preferovanou činnost práci s pomůckami do českého jazyka, 1 preferuje společné předčítání.

Oblibu psaní slohových prací potvrdil 1 žák, 2 děti rády zpracovávají referát o přečtené knize. Na otázku o oblíbenosti recitace básní odpověděli všichni negativně. 1 žák potvrdil, že se pokouší vymýšlet vlastní básně, texty nebo slova.

ČJL - 3-1-01

V didaktickém testu zaměřeném na tento výstup bylo možné získat celkem 30 bodů (10 bodů na 3 žáky).

1. cvičení - max. 1 bod
2. cvičení - max. 3 body
3. cvičení - max. 3 body
4. cvičení - max. 3 body

Žáci v jednotlivých cvičeních uspěli následovně:

1. cvičení - $2/3 = 67 \%$
2. cvičení - $7/9 = 78 \%$
3. cvičení - $9/9 = 100 \%$
4. cvičení - $6/9 = 67 \%$

ČJL - 3-2-08

V didaktickém testu zaměřeném na tento výstup bylo možné získat celkem 219 bodů (73 bodů na 3 žáky).

1. cvičení - max. 42 bodů
2. cvičení - max. 31 bodů

Žáci v jednotlivých cvičeních uspěli následovně:

1. cvičení - $101/126 = 80 \%$
2. cvičení - $43/93 = 46 \%$

ČJL - 3-3-04

V didaktickém testu z Literární výchovy mohla skupina dosáhnout maximálně 48 bodů (16 bodů na 3 žáky).

1. cvičení - max. 1 bod
2. cvičení - max. 15 bodů

Žáci v jednotlivých cvičeních uspěli následovně:

1. cvičení - $3/3 = 100 \%$
2. cvičení - $14,5/45 = 32 \%$

Tabulka 3 – 3. ročník - výsledky dotazníku a didaktických testů

3. ročník – výsledky dotazníku a didaktických testů						
pohlaví	chlapec			dívka		
počet; %	1; 33 %			2; 67 %		
S – úspěšnost v %	50 %			95 %		
J – úspěšnost v %	44 %			73 %		
L – úspěšnost v %	6 %			49 %		
průměr	36 %			72 %		
věk	6	7	8	9	10	11
počet; %	-	-	1; 33 %	1; 33 %	1; 33 %	-
S – úspěšnost v %	-	-	100 %	90 %	50 %	-
J – úspěšnost v %	-	-	87 %	59 %	44 %	-
L – úspěšnost v %	-	-	91 %	6 %	6 %	-
průměr	-	-	93 %	52 %	33 %	-
Navštěvoval(a) jsi mateřskou školu v Lomnici?	ANO			NE		
počet; %	2; 67 %			1; 33 %		
S – úspěšnost v %	95 %			50 %		
J – úspěšnost v %	73 %			44 %		
L – úspěšnost v %	49 %			6 %		
průměr	72 %			36 %		
Navštěvuješ základní školu v Lomnici od 1. ročníku?	ANO			NE		
počet; %	3; 100 %			-		
S – úspěšnost v %	80 %			-		
J – úspěšnost v %	63 %			-		
L – úspěšnost v %	34 %			-		
průměr	59 %			-		
Jak často si doma čteš (samostatně nebo s rodiči)?	každý den	několikrát do týdne	jednou týdně	méně než jednou týdně	vůbec	
počet; %	1; 33 %	1; 33 %	1; 33 %	-	-	
S – úspěšnost v %	50 %	100 %	90 %	-	-	
J – úspěšnost v %	44 %	87 %	59 %	-	-	
L – úspěšnost v %	6 %	91 %	6 %	-	-	
průměr	33 %	93 %	52 %	-	-	

Kterou z těchto školních aktivit máš nejraději?	práce s pomůckami do českého jazyka	společné předčítání	vytváření prezentací
počet; %	2; 67 %	1; 33 %	-
S – úspěšnost v %	95 %	50 %	-
J – úspěšnost v %	73 %	44 %	-
L – úspěšnost v %	49 %	6 %	-
Píšeš rád(a) slohové práce?	ANO	NE	
počet; %	1; 33 %	2; 67 %	
S – úspěšnost v %	100 %	70 %	
J – úspěšnost v %	87 %	52 %	
L – úspěšnost v %	91 %	6 %	
Baví Tě dělat referát o knize?	ANO	NE	
počet; %	2; 67 %	1; 33 %	
S – úspěšnost v %	95 %	50 %	
J – úspěšnost v %	73 %	44 %	
L – úspěšnost v %	49 %	6 %	
Recituješ rád(a) básně?	ANO	NE	
počet; %	-	3; 100 %	
S – úspěšnost v %	-	80 %	
J – úspěšnost v %	-	63 %	
L – úspěšnost v %	-	34 %	
Zkoušíš vytvářet své vlastní básně, texty nebo slova?	ANO	NE	
počet; %	1; 33 %	2; 67 %	
S – úspěšnost v %	100 %	70 %	
J – úspěšnost v %	87 %	52 %	
L – úspěšnost v %	91 %	6 %	
úspěšnost ročníku v jednotlivých složkách S – J – L	80 %	63 %	34 %
celková úspěšnost v testu – průměr ročníku v %	60 %		

Ve 3. ročníku si dívky vedly lépe než chlapec, jejich celková průměrná úspěšnost byla dvojnásobná. Navzdory našim očekáváním zaznamenala nejvyšší úspěšnost nejmladší žákyně

(93 %), naopak nejstarší žák byl nejméně úspěšný, jeho výkon byl ve srovnání s nejlepším výkonem téměř třetinový (33 %).

Úspěšnost dětí z Montessori MŠ je ve 3. ročníku dvojnásobná proti žákovi z klasické MŠ.

Žák, který odpověděl, že čte denně, paradoxně dosáhl nejhorších výsledků ve všech třech složkách. Nejúspěšnější byl respondent, který čte několikrát do týdne.

Ve 3. ročníku 2 žáci preferují práci s jazykovými pomůckami, tedy činnost zaměřenou na Jazykovou výchovu. Největší úspěšnosti ale dosáhli ve složce Komunikační a slohové výchovy. Žák, který preferuje společné předčítání, tedy Literární výchovu, naproti tomu dosáhl v této složce pouze 6% úspěšnosti.

Oblibu slohových prací označilo pozitivně 67 % žáků. Tito žáci měli v Komunikační a slohové výchově téměř dvojnásobně vyšší úspěšnost. Stejně tak si v Literární výchově vedli lépe respondenti, kteří označili jako oblíbenou činnost referát o knize. Dle našich očekávání jsou značné rozdíly mezi žákem, který potvrdil vlastní tvorbu textů, básní a slov (91% úspěšnost), a ostatními (6 %), a to zejména v oblasti literatury, kde bylo v didaktickém testu potřeba pracovat s textem tvořivě.

Největší potíže ve složce Komunikační a slohové výchovy dělalo žákům nalezení všech výstižných vlastností postav z úryvku. Na otázku, kde se děj odehrává, se objevila jedna chybná odpověď „*u vchodu*“.

V jazykovém testu byly často chybně doplněny párové souhlásky, protože žáci neodhalili neúplné slovo (*spla_ - splaz, splai*) a předpona *vy – ve* slově *vypil*, kam všichni 3 žáci vepsali *i*. Ve druhém cvičení byla úspěšnost nižší než v prvním – zejména proto, že žáci do tabulky napsali jen část požadovaných slov. Největší chybovost pak byla ve druhém sloupci (měkká souhláska), kam vepsali slova s obojetnými souhláskami, po kterých se píše *i* (*pospíchá, lampička* atd.)

V literárním testu pak byly mezi žáky největší rozdíly. 2 žáci se ani nepokusili o vypracování druhého cvičení (Navrhni pokračování příběhu. Použij alespoň 5 vět.), zatímco třetí žák tvořivě příběh dokončil, byť se v textu objevily gramatické chyby:

„Všichni svatbu připravovali a zdobili. Když bylo na čase říct Ano Egle si řekla: když řeknu Ano tak mi dá pokoj! Tak oba řeli Ano. Hadi se odplazili, Sestry se poučili a Egle byla ráda že to dobře dopadlo.“

Celková průměrná úspěšnost 3. ročníku ve všech složkách didaktického testu je 60 %, nejlépe zvládnutou složkou je Jazyková výchova s 80 %.

6.4 4. ročník

Ve 4. ročníku vyplnili dotazník a didaktický test 4 žáci, všichni chlapci. Průměrný věk žáka je 9,5 let. Polovina žáků odpovídá kladně na otázku, zda navštěvovali Montessori MŠ, 75 % navštěvuje lomnickou ZŠ od 1. ročníku.

Na otázku ohledně frekvence domácí četby 2 žáci zvolili možnost, že čtou několikrát do týdne, 1 žák označil, že čte jednou týdně a 1 čte méně než jednou týdně.

2 respondenti označili jako preferovanou činnost práci s pomůckami do českého jazyka, 2 nejráději vytvářejí vlastní prezentace.

100 % žáků v tomto ročníku potvrdilo, že rádi píše slohové práce a recitují básně, 50 % rádo vytváří referát o přečtené knize. Pouze 1 žák (25 %) potvrdil, že se pokouší vytvářet vlastní texty, básně nebo slova.

ČJL - 5-1-02

V didaktickém testu zaměřeném na tento výstup bylo možné získat celkem 36 bodů (9 bodů na 4 žáky).

1. cvičení - max. 8 bod
2. cvičení - max. 1 bod

Žáci v jednotlivých cvičeních uspěli následovně:

1. cvičení - $24/36 = 67 \%$
2. cvičení - $3/4 = 75 \%$

ČJL - 5-2-04

V didaktickém testu zaměřeném na tento výstup bylo možné získat celkem 60 bodů (15 bodů na 4 žáky).

1. cvičení - max. 5 bodů
2. cvičení - max. 5 bodů
3. cvičení - max. 5 bodů

Žáci v jednotlivých cvičeních uspěli následovně:

1. cvičení - $18/20 = 90 \%$
2. cvičení - $18/20 = 90 \%$
3. cvičení - $4/20 = 20 \%$

ČJL - 5-3-04

V didaktickém testu z Literární výchovy mohla skupina dosáhnout maximálně 24 bodů (6 bodů na 4 žáky).

1. cvičení - max. 1 bod
2. cvičení - max. 1 bod
3. cvičení - max. 1 bod
4. cvičení - max. 1 bod
5. cvičení - max. 1 bod
6. cvičení - max. 1 bod

Žáci v jednotlivých cvičeních uspěli následovně:

1. cvičení - $4/4 = 100 \%$
2. cvičení - $2/4 = 50 \%$
3. cvičení - $4/4 = 100 \%$
4. cvičení - $2/4 = 50 \%$
5. cvičení - $3/4 = 75 \%$
6. cvičení - $3/4 = 75 \%$

Tabulka 4 - 4. ročník - výsledky dotazníku a didaktických testů

4. ročník – výsledky dotazníku a didaktických testů						
pohlaví	chlapec			dívka		
počet; %	4; 100 %			-		
S – úspěšnost v %	75 %			-		
J – úspěšnost v %	67 %			-		
L – úspěšnost v %	75 %			-		
průměr	72 %			-		
věk	6	7	8	9	10	11
počet; %	-	-	-	2; 50 %	2; 50 %	-
S – úspěšnost v %	-	-	-	84 %	67 %	-
J – úspěšnost v %	-	-	-	67 %	67 %	-
L – úspěšnost v %	-	-	-	75 %	75 %	-
průměr	-	-	-	75 %	70 %	-
Navštěvoval(a) jsi mateřskou školu v Lomnici?	ANO			NE		
počet; %	2; 50 %			2; 50 %		
S – úspěšnost v %	84 %			67 %		
J – úspěšnost v %	67 %			67 %		
L – úspěšnost v %	75 %			75 %		
průměr	75 %			70 %		
Navštěvuješ základní školu v Lomnici od 1. ročníku?	ANO			NE		
počet; %	3; 75 %			1; 25 %		
S – úspěšnost v %	89 %			33 %		
J – úspěšnost v %	69 %			60 %		
L – úspěšnost v %	83 %			50 %		
průměr	80 %			48 %		
Jak často si doma čteš (samostatně nebo s rodiči)?	každý den	několikrát do týdne	jednou týdně	méně než jednou týdně	vůbec	
počet; %	-	2; 50 %	1; 25 %	1; 25 %	-	
S – úspěšnost v %	-	95 %	33 %	78 %	-	
J – úspěšnost v %	-	70 %	60 %	67 %	-	
L – úspěšnost v %	-	100 %	50 %	50 %	-	
průměr	-	88 %	48 %	65 %	-	

Kterou z těchto školních aktivit máš nejraději?	práce s pomůckami do českého jazyka	společné předčítání	vytváření prezentací
počet; %	2; 50 %	-	2; 50 %
S – úspěšnost v %	67 %	-	84 %
J – úspěšnost v %	67 %	-	67 %
L – úspěšnost v %	75 %	-	75 %
Píšeš rád(a) slohové práce?	ANO	NE	
počet; %	4; 100 %	-	
S – úspěšnost v %	75 %	-	
J – úspěšnost v %	67 %	-	
L – úspěšnost v %	75 %	-	
Baví Tě dělat referát o knize?	ANO	NE	
počet; %	2; 50 %	2; 50 %	
S – úspěšnost v %	56 %	95 %	
J – úspěšnost v %	64 %	70 %	
L – úspěšnost v %	50 %	100 %	
Recituješ rád(a) básně?	ANO	NE	
počet; %	4; 100 %	-	
S – úspěšnost v %	75 %	-	
J – úspěšnost v %	67 %	-	
L – úspěšnost v %	75 %	-	
Zkoušíš vytvářet své vlastní básně, texty nebo slova?	ANO	NE	
počet; %	1; 25 %	3; 75 %	
S – úspěšnost v %	89 %	70 %	
J – úspěšnost v %	67 %	67 %	
L – úspěšnost v %	100 %	67 %	
úspěšnost ročníku v jednotlivých složkách S – J – L	75 %	67 %	75 %
celková úspěšnost v testu – průměr ročníku v %	72 %		

Ve 4. ročníku nejsou žádné dívky, proto nelze porovnat výkony obou pohlaví. I v tomto případě byli průměrně mírně úspěšnější mladší žáci v ročníku.

Srovnáme-li výsledky žáků, kteří absolvovali Montessori MŠ s žáky z klasické MŠ, jsou rozdíly také nepatrné (děti z Montessori MŠ byly v průměru o 5 % úspěšnější). Značný rozdíl je však mezi žáky, kteří navštěvují lomnickou školu od 1. ročníku a ostatními, průměrná úspěšnost se liší o 32 % ve prospěch žáků s Montessori výukou od 1. ročníku.

Žáci, kteří v tomto ročníku čtou nejčastěji (několikrát do týdne), dosáhli nejlepšího průměrného hodnocení (velmi vysoká úspěšnost v Komunikační a slohové výchově a Literární výchově). U ostatních skupin se neprokázala přímá úměrnost mezi frekvencí četby a dovednostmi v českém jazyce.

Žáci, kteří preferují vytváření prezentací (tedy činnost zaměřenou na sloh a komunikaci) dosáhli v Komunikační a slohové výchově lepších výsledků než ostatní a také byli v této oblasti úspěšnější než v dalších dvou. Preference práce s pomůckami se na úspěšnosti v Jazykové výchově neodrazila.

100 % respondentů potvrdilo, že rádi píšou slohové práce a recitují básně. Referát o knize preferuje jen polovina žáků 4. ročníku. Jejich úspěšnost v literárním testu je však poloviční ve srovnání s žáky, které tato činnost nezajímá. Pouze jeden žák v dotazníku potvrdil, že se pokouší vymýšlet své texty, básně nebo slova. Jeho výsledky jsou průměrně vyšší než výsledky ostatních žáků, literární test zvládl dokonce se 100% úspěšností.

V didaktickém testu ze slohu a komunikace se 75 % žáků podařilo odhalit, která podstatná informace v textu chybí. Nesmyslné věty, které měli vyškrtnout se 100% úspěšností, odhalil 1 žák, ostatní některé takové věty nechali bez povšimnutí. Jeden z žáků naopak vyškrtnl podstatné informace (*vlak do Olomouce odjíždí v 8.15 atd.*).

V testu zaměřeném na jazyk se žákům nejlépe dařilo vypsát z textu vulgarismy. Dobře také vyhodnotili, která slova nebo slovní spojení je vhodné užívat při konverzaci s kamarády, ale ne s dospělými. Méně zdařile vyplňovali poslední sloupec, často do něj vypsali neutrální slova a slovní spojení (*zatáté zuby, jsem...*) nebo expresivní slova (*hnáty, hubu...*).

Polovina žáků dokázala v literárním testu identifikovat všechny literární žánry se 100% úspěšností. Nejčastější chybou pak byla záměna říkanky za báseň.

Celková průměrná úspěšnost 4. ročníku ve všech složkách didaktického testu je 72 %, nejlépe zvládnutou složkou jsou Komunikační a slohová výchova a Literární výchova, obojí se 75% úspěšností.

6.5 5. ročník

V 5. ročníku vyplnili dotazník 3 žáci, 2 chlapci a 1 dívka. Věkový průměr žáků je 11 let.

2 žáci navštěvovali Montessori MŠ a v lomnické škole se vzdělávají od 1. ročníku. 1 žák navštěvoval klasickou mateřskou školu a v Montessori ZŠ se začal vzdělávat později než v 1. ročníku.

Na otázku ohledně frekvence četby každý z respondentů zvolil jinou možnost – několikrát do týdne, méně než jednou týdně a vůbec.

Všichni respondenti z 5. ročníku označili jako svou oblíbenou činnost vytváření vlastních prezentací.

Ani jeden z žáků 5. ročníku nemá v oblíbě psaní slohových prací. Jeden respondent rád recituje básně a zpracovává referáty o přečtených knihách. Jeden z žáků také potvrdil, že sám zkouší tvořit vlastní texty, básně nebo slova.

ČJL - 5-1-04

V didaktickém testu zaměřeném na tento výstup bylo možné získat celkem 18 bodů (6 bodů na 3 žáky).

1. cvičení - max. 1 bod
2. cvičení - max. 1 bod
3. cvičení - max. 1 bod
4. cvičení - max. 1 bod
5. cvičení - max. 1 bod
6. cvičení - max. 1 bod

Žáci v jednotlivých cvičeních uspěli následovně:

1. cvičení - $3/3 = 100 \%$
2. cvičení - $3/3 = 100 \%$
3. cvičení - $3/3 = 100 \%$
4. cvičení - $3/3 = 100 \%$
5. cvičení - $3/3 = 100 \%$
6. cvičení - $1/3 = 33 \%$

ČJL - 5-2-01

V didaktickém testu zaměřeném na tento výstup bylo možné získat celkem 54 bodů (18 bodů na 3 žáky).

1. cvičení - max. 2 body
2. cvičení - max. 8 bodů
3. cvičení - max. 8 bodů

Žáci v jednotlivých cvičeních uspěli následovně:

1. cvičení - $4/6 = 67 \%$
2. cvičení - $21/24 = 88 \%$
3. cvičení - $22/24 = 92 \%$

ČJL - 5-3-01

V didaktickém testu z Literární výchovy mohla skupina dosáhnout maximálně 27 bodů (9 bodů na 3 žáky).

1. cvičení - max. 4 body
2. cvičení - max. 1 bod
3. cvičení - max. 1 bod
4. cvičení - max. 3 body

Žáci v jednotlivých cvičeních uspěli následovně:

1. cvičení - $10/12 = 83 \%$
2. cvičení - $2/3 = 67 \%$
3. cvičení - $2/3 = 67 \%$
4. cvičení - $7/9 = 78 \%$

Tabulka 5 – 5. ročník - výsledky dotazníku a didaktických testů

5. ročník – výsledky dotazníku a didaktických testů						
pohlaví	chlapec			dívka		
počet; %	2; 67 %			1; 33 %		
S – úspěšnost v %	92 %			83 %		
J – úspěšnost v %	84 %			95 %		
L – úspěšnost v %	78 %			67 %		
průměr	85 %			82 %		
věk	6	7	8	9	10	11
počet; %	-	-	-	-	-	3; 100 %
S – úspěšnost v %	-	-	-	-	-	89 %
J – úspěšnost v %	-	-	-	-	-	88 %
L – úspěšnost v %	-	-	-	-	-	74 %
průměr	-	-	-	-	-	84 %
Navštěvoval(a) jsi mateřskou školu v Lomnici?	ANO			NE		
počet; %	2; 67 %			1; 33 %		
S – úspěšnost v %	92 %			83 %		
J – úspěšnost v %	84 %			95 %		
L – úspěšnost v %	78 %			67 %		
průměr	85 %			82 %		
Navštěvuješ základní školu v Lomnici od 1. ročníku?	ANO			NE		
počet; %	2; 67 %			1; 33 %		
S – úspěšnost v %	92 %			83 %		
J – úspěšnost v %	84 %			95 %		
L – úspěšnost v %	78 %			67 %		
průměr	85 %			82 %		
Jak často si doma čteš (samostatně nebo s rodiči)?	každý den	několikrát do týdne	jednou týdně	méně než jednou týdně	vůbec	
počet; %	-	1; 33 %	-	1; 33 %	1; 33 %	
S – úspěšnost v %	-	100 %	-	83 %	83 %	
J – úspěšnost v %	-	85 %	-	95 %	83 %	
L – úspěšnost v %	-	78 %	-	67 %	78 %	
průměr	-	88 %	-	82 %	81 %	

Kterou z těchto školních aktivit máš nejraději?	práce s pomůckami do českého jazyka	společné předčítání	vytváření prezentací
počet; %	-	-	3; 100 %
S – úspěšnost v %	-	-	89 %
J – úspěšnost v %	-	-	88 %
L – úspěšnost v %	-	-	74 %
Píšeš rád(a) slohové práce?	ANO	NE	
počet; %	-	3; 100 %	
S – úspěšnost v %	-	89 %	
J – úspěšnost v %	-	88 %	
L – úspěšnost v %	-	74 %	
Baví Tě dělat referát o knize?	ANO	NE	
počet; %	1; 33 %	2; 67 %	
S – úspěšnost v %	83 %	92 %	
J – úspěšnost v %	95 %	84 %	
L – úspěšnost v %	67 %	78 %	
Recituješ rád(a) básně?	ANO	NE	
počet; %	1; 33 %	2; 67 %	
S – úspěšnost v %	83 %	92 %	
J – úspěšnost v %	95 %	84 %	
L – úspěšnost v %	67 %	78 %	
Zkoušíš vytvářet své vlastní básně, texty nebo slova?	ANO	NE	
počet; %	2; 67 %	1; 33 %	
S – úspěšnost v %	83 %	100 %	
J – úspěšnost v %	89 %	85 %	
L – úspěšnost v %	73 %	78 %	
úspěšnost ročníku v jednotlivých složkách S – J – L	89 %	88 %	74 %
celková úspěšnost v testu – průměr ročníku v %	84 %		

V 5. ročníku byli průměrně úspěšnější chlapci než dívka, rozdíl v obou výkonech je však pouze 3 %. Úspěšnost podle věku v tomto ročníku nelze srovnat, protože jsou všichni žáci ve stejném věku.

Výkony žáků, kteří navštěvovali Montessori MŠ a v Montessori ZŠ se vzdělávají od 1. ročníku, s žáky původně z klasických škol, jsou srovnatelné (žáci z Montessori zařízení byli průměrně o 3 % úspěšnější).

Vztah mezi frekvencí čtenářství a průměrnou úspěšností v didaktických testech má v 5. ročníku podobu přímé úměrnosti – nejúspěšnější je žák, který nejčastěji čte.

Všichni žáci 5. ročníku označili jako oblíbenou činnost vytváření prezentací – složka Komunikační a slohové výchovy byla průměrně nejlépe hodnocena, byť je tato úspěšnost srovnatelná s Jazykovou výchovou (pouze o 1 % nižší úspěšnost).

100 % žáků 5. ročníku neguje oblibu slohových prací, přesto si v této oblasti v testu vedli nejlépe. 1 žák potvrzuje, že rád zpracovává referát o knize a recituje básně, v oblasti literatury však dosahuje o 11 % nižšího hodnocení než ostatní. 2 žáci, kteří potvrdili vlastní tvorbu textů, básní nebo slov, dosáhli průměrně horších výsledků než žák, který na tuto otázku odpověděl negativně.

V didaktickém testu zaměřeném na Komunikační a slohovou výchovu dokázali všichni žáci zaznamenat důležité informace z mluveného textu. Pouze 1 žák však správně odpověděl na otázku, která důležitá informace nezazněla.

V jazykové složce si většina žáků dokázala poradit s výběrem homonym mezi ostatními slovy (byla přehlédnuta slova *stopky*, *brnění* a *topit*). 2 žáci také dokázali vytvořit různé věty s použitím homonym (*zámek* a *los*), 1 žák však chybně užil mnohovýznamové slovo (*zebra*). 2 žáci také zvládli vyplnit cvičení zaměřené na synonyma a antonyma se 100% úspěšností.

V literárním testu žáci poměrně dobře vystihli vlastnosti postav v textu, 2 žáci našli všechny možnosti, 1 žák označil pouze polovinu. 2 žáci správně odhadli významy slov *perplex* a *šamrlička*. O návrh zdvořilého způsobu, jak se zbavit trpaslíků z ukázky, se pokusili všichni žáci, ne všechny návrhy však byly promyšlené a zdvořilé. Jeden z žáků napsal prosté sdělení „Došlo jídlo i pivo.“. Nejbližší zadání byl tento návrh: „Prosím už můžete odejít a poděkovat? A doufám, že přijdete na večeři.“

Celková průměrná úspěšnost 5. ročníku ve všech složkách didaktického testu je 84 %, nejlépe zvládnutou složkou je Komunikační a slohová výchova s 89 %.

6.6 Celkové hodnocení

Tabulka 6 - Srovnání výsledků chlapců a dívek

	chlapci	dívky
1. ročník	79 %	-
2. ročník	75 %	73 %
3. ročník	36 %	72 %
4. ročník	72 %	-
5. ročník	85 %	82 %
průměr	69 %	76 %

Z tabulky je patrné, že dívky zvládly vyplnit didaktické testy průměrně o 8 % lépe než chlapci. Potvrdil se tak náš předpoklad, že dívky budou v didaktických testech úspěšnější.

Tabulka 7 - Úspěšnost podle věku

	6 let	7 let	8 let	9 let	10 let	11 let
1. ročník	66 %	92 %	-	-	-	-
2. ročník	-	88 %	71 %	-	-	-
3. ročník	-	-	93 %	52 %	33 %	-
4. ročník	-	-	-	75 %	70 %	-
5. ročník	-	-	-	-	-	84 %
průměr	66 %	90 %	82 %	64 %	52 %	84 %

Tabulka porovnává výsledky žáků podle věku v jednotlivých ročnících i ve věkových kategoriích bez ohledu na ročník. Navzdory našim očekáváním byli v každém ročníku, kde bylo možné udělat srovnání, úspěšnější vždy mladší žáci. Naše očekávání se tak nepotvrdila. Celkově nejúspěšnější věkovou skupinou, byli žáci ve věku 7 let, nejméně úspěšní pak byli, 10letí žáci, v úspěšnosti obou věkových kategorií je 38% věkový rozdíl.

Tabulka 8 - Srovnání průměru výsledků v jednotlivých ročnících

	průměrný výsledek ročníku
1. ročník	79 %
2. ročník	81 %
3. ročník	60 %
4. ročník	72 %
5. ročník	84 %
školní průměr	75 %

Podle našich očekávání byli v didaktickém testu v průměru nejúspěšnější žáci 5. ročníku, nepotvrdila se však možnost vzrůstající úspěšnosti napříč ročníky. Nejméně úspěšní byli žáci 3. ročníku, rozdíl v úspěšnosti obou skupin je 24 %.

Tabulka 9 - Srovnání výsledků žáků z Montessori a klasické MŠ

	Montessori MŠ	klasická MŠ
6. ročník	66 %	92 %
7. ročník	73 %	76 %
8. ročník	72 %	36 %
9. ročník	75 %	70 %
10. ročník	85 %	82 %
průměr	74 %	71 %

Potvrdila se naše očekávání, že žáci, kteří absolvovali předškolní vzdělávání v Montessori MŠ budou v oboru Českého jazyka a literatury úspěšnější než děti z klasické MŠ. Rozdíl v úspěšnosti obou skupin však není nijak výrazný, pouze 3 %.

Tabulka 10 - Srovnání výsledků žáků vzdělávaných Montessori pedagogikou od 1. ročníku a později přestoupivších

	Montessori škola od 1. ročníku	pozdější přestup z klasické školy
1. ročník	79 %	-
2. ročník	73 %	75 %
3. ročník	59 %	-
4. ročník	80 %	48 %
5. ročník	85 %	82 %
průměr	75 %	68 %

Podle našich předpokladů byli úspěšnější žáci, kteří se od 1. ročníku vzdělávali podle Montessori systému. Jejich průměrná úspěšnost v didaktických testech byla o 7 % vyšší než u žáků, kteří se v tomto systému začali vzdělávat později.

Tabulka 11 - Srovnání výsledků žáků podle frekvence četby

	každý den	několikrát do týdne	jednou týdně	méně než jednou týdně	vůbec
1. ročník	66 %	92 %	-	-	-
2. ročník	72 %	92 %	45 %	90 %	59 %
3. ročník	33 %	93 %	52 %	-	-
4. ročník	-	88 %	48 %	65 %	-
5. ročník	-	88 %	-	82 %	81 %
průměr	57 %	90 %	48 %	79 %	70 %

Tabulka neprokazuje přímou úměrnost mezi frekvencí četby a mírou znalostí a dovedností v oboru Českého jazyka a literatury. Nejvyšší úspěšnost vykazuje skupina žáků, kteří čtou několikrát do týdne, žáci, kteří potvrdili možnost, že čtou denně, mají jednu

z nejnižších úspěšností. Nejhůře hodnocenou skupinou pak byli žáci, kteří čtou jednou týdně, rozdíl mezi nejúspěšnější a nejméně úspěšnou skupinou je 42 %.

Tabulka 12 - Preference aktivity v souvislosti se zvládnutím složky, se kterou souvisí, napříč ročníky

	pomůcky	společné předčítání	vytváření prezentací	slohové práce	referát o knize	recitace básní
1. ročník						
S	81 %	-	-	-	86 %	75 %
J	90 %	-	-	-	80 %	100 %
L	67 %	-	-	-	33 %	100 %
2. ročník						
S	96 %	100 %	87 %	94 %	61 %	90 %
J	87 %	100 %	84 %	87 %	44 %	84 %
L	50 %	100 %	35 %	54 %	54 %	36 %
3. ročník						
S	95 %	50 %	-	100 %	95 %	-
J	73 %	44 %	-	87 %	73 %	-
L	49 %	6 %	-	91 %	49 %	-
4. ročník						
S	67 %	-	84 %	75 %	56 %	75 %
J	67 %	-	67 %	67 %	64 %	67 %
L	75 %	-	75 %	75 %	50 %	75 %
5. ročník						
S	-	-	89 %	-	83 %	83 %
J	-	-	88 %	-	95 %	89 %
L	-	-	74 %	-	67 %	73 %
průměr	85 %	80 %	60 %	75 %	72 %	53 %
	87 %	80 %	61 %	90 %	80 %	73 %
	76 %	71 %	51 %	81 %	85 %	71 %

V tabulce jsou zaznamenány výsledky v jednotlivých složkách českého jazyka ve vztahu k činnostem, na které se tyto činnosti zaměřují, případně je nejvíce rozvíjejí. Pokud nějaká aktivita rozvíjí více složek, zaměřili jsme se pouze na jednu z nich (například referát o knize může rozvíjet dovednosti v literární i slohové oblasti, hodnotili jsme však pouze oblast Literární výchovy).

Modře zvýrazněná pole označují složku jazyka, na kterou činnost cílí a v níž očekáváme nejlepší výsledky žáků, kteří ji preferují. V průměrných hodnotách jsme tučně vyznačili nejvyšší průměry, modře vyznačené pole označuje oblast očekávaného nejlepšího výsledku. V případě průniku obou ukazatelů (modré pole i tučné písmo) byly naše předpoklady potvrzeny – žáci, kteří preferují vytváření vlastních prezentací a psaní slohových prací, dosáhli nejlepších průměrných výsledků ve složce Komunikační a slohová výchova.

Tabulka 13 - Srovnání výsledků žáků, kteří tvoří své vlastní texty, básně nebo slova a ostatních

	vytváří své vlastní texty, básně slova			nevytváří své vlastní texty, básně slova		
1. ročník						
S	75 %			86 %		
J	100 %			80 %		
L	100 %			33 %		
2. ročník						
S	91 %			90 %		
J	87 %			85 %		
L	45 %			50 %		
3. ročník						
S	100 %			70 %		
J	87 %			52 %		
L	91 %			6 %		
4. ročník						
S	89 %			70 %		
J	67 %			67 %		
L	100 %			67 %		
5. ročník						
S	83 %			100 %		
J	89 %			85 %		
L	73 %			78 %		
průměr S, J, L	88 %	86 %	82 %	83 %	74 %	47 %
celkový průměr	85 %			68 %		

V tabulce jsou zachyceny rozdíly mezi výsledky žáků, kteří se věnují vlastní jazykové tvorbě nebo experimentům se slovy, a ostatními. Ve všech 3 složkách českého jazyka si vedli žáci, kteří k jazyku přistupují kreativně, lépe. Rozdíl v průměrných výsledcích obou skupin je 17 %.

ZÁVĚR

Záměrem práce bylo zjistit, zda Montessori pedagogika může ovlivňovat vztah žáků k Českému jazyku a literatuře, jejich výsledky v jednotlivých složkách tohoto vzdělávacího oboru a do jaké míry se budou lišit výsledky žáků, kteří se v tomto systému vzdělávají od mateřské školy, případně od 1. ročníku, a žáky, kteří se původně vzdělávali v tradičních mateřských a základních školách.

Odpovědi na naše otázky jsme zjišťovali prostřednictvím dotazníku a didaktických testů pro 1. - 5. ročník v Základní a Mateřské škole Lomnice, kde se vyučuje metodou Montessori. Didaktické testy byly zaměřené na naplňování vybraných povinných výstupů v RVP ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura. Testy byly distribuovány všem žákům v tištěné podobě, po odevzdání vyhodnoceny a výsledky srovnány.

Byl potvrzen náš předpoklad, že dívky budou úspěšnější než chlapci, ačkoli rozdíl mezi oběma pohlavími nebyl příliš výrazný (8 %). Z výzkumu vyplývá neexistence přímé souvislosti mezi věkem a úspěšností v didaktických testech, nejúspěšnější skupinou byli 7letí žáci, ve všech ročnících navíc byli úspěšnější mladší žáci před staršími. Byly potvrzeny naše předpoklady, že lepších výsledků dosáhnou děti, které se déle vzdělávají v systému Montessori (od mateřské školy, případně od 1. ročníku). Náš předpoklad, že nejvyšší úspěšnost zaznamenají žáci, kteří nejčastěji čtou, potvrzen nebyl. Nejlépe hodnocenou kategorií byli žáci, kteří čtou několikrát do týdne, naopak žáci, kteří čtou denně, dosáhli druhého nejhoršího výsledku. Nejvýraznější rozdíl v úspěšnosti je mezi žáky, kteří pracují s jazykem kreativně, a ostatními. Průměrná úspěšnost žáků, kteří se pokoušejí o vlastní tvorbu textů, básní nebo slov, je o 17 % vyšší než u těch, kteří se o vlastní tvorbu nepokoušejí.

Z výsledků výzkumu lze vyvodit, že Montessori metoda dokáže efektivně pracovat s učivem oboru Český jazyk a literatura, i s jeho jednotlivými složkami, přestože je rozvíjí alternativním a svobodným přístupem.

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Seznam grafů

Graf 1 – Počet žáků ZŠ Lomnice 2015–2022

Graf 2 – Počet domácích a dojíždějících žáků

Seznam tabulek

Tabulka 1 – 1. ročník - výsledky dotazníku a didaktických testů

Tabulka 2 – 2. ročník - výsledky dotazníku a didaktických testů

Tabulka 3 – 3. ročník - výsledky dotazníku a didaktických testů

Tabulka 4 – 4. ročník - výsledky dotazníku a didaktických testů

Tabulka 5 – 5. ročník - výsledky dotazníku a didaktických testů

Tabulka 6 – Srovnání výsledků chlapců a dívek

Tabulka 7 – Úspěšnost podle věku

Tabulka 8 – Srovnání průměr výsledků v jednotlivých ročnících

Tabulka 9 – Srovnání výsledků žáků z Montessori a klasické MŠ

Tabulka 10 – Srovnání výsledků žáků vzdělávaných Montessori pedagogikou od 1. ročníku a později přestoupivších

Tabulka 11 – Srovnání výsledků žáků podle frekvence četby

Tabulka 12 – Preference aktivity v souvislosti se zvládnutím složky, se kterou souvisí, napříč ročníky

Tabulka 13 – Srovnání výsledků žáků, kteří tvoří své vlastní texty, básně nebo slova a ostatních

ZDROJE

Seznam použité literatury

- ANDRÝSKOVÁ, Lenka. *Slabikář s kocourem Samem: pro 1. ročník základní školy*. Brno: Nová škola Brno, 2017.
- GAUDORE, Pavel a EZOP. *Bajky podle Ezopa*. Ilustroval Hedvika VILGUSOVÁ. Praha: Aventinum, 1996. Světové pohádky, bajky a legendy. ISBN 80-7151-007-6.
- HŘEBEJKOVÁ, Jarmila, Irena FABIANOVÁ, Anna ŠIMANOVÁ a K. F. SEDLÁČEK. *Pohádky a povídky pro malé čtenáře*. 8. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964.
- LINDGREN OVÁ, Astrid. *Děti z Bullerbynu*. 5. vydání. Praha: Albatros, 1986.
- LUDWIG, Harald. *Vychováváme a vzděláváme s Marií Montessoriovou: (praxe reformně pedagogické koncepce)*. Vyd. 2. Přeložil Karel RÝDL. Praha [sic?]: Univerzita Pardubice, 2008. ISBN 978-80-7395-049-1.
- MATOCHA, Vojtěch. *Prašina*. Ilustroval Karel OSOHA. V Praze: Paseka, 2018. ISBN 978-80-7432-910-4.
- MONTESSORI, Maria. *Londýnské přednášky*. Přeložil Pavla LE ROCH. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1539-4.
- MONTESSORI, Maria. *Od dětství k dospívání*. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-478-0.
- MONTESSORI, Maria. *Tajuplné dětství*. Přeložil Jan VOLÍN. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-382-0.
- ROWLING, J. K. *Harry Potter a Kámen mudrců*. Ilustroval Jim KAY, přeložil Vladimír MEDEK. V Praze: Albatros, 2015. ISBN 978-80-00-04039-4.
- RÝDL, Karel. *Metoda Montessori pro naše dítě: inspirace pro rodiče a další zájemce*. Vyd. 2., přeprac. a dopl. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2007. ISBN 978-80-7395-004-0.
- ŘÍHA, Bohumil. *Honzíkova cesta*. 9. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1967.
- ŠPULÁKOVÁ, Ivana a Zita JANÁČKOVÁ. *Opakujeme češtinu ve 3.-5. ročníku: pravopisná cvičení, diktáty*. Brno: Nová škola Brno, 2015. ISBN 978-80-87591-12-3.

- *ŠVP Člověk – bytost hledající smysl, č. j. ZS10/2018*. Lomnice: Základní škola a Mateřská škola Lomnice, okres Bruntál, příspěvková organizace, 2018. Dokument je dostupný v kanceláři Základní školy a Mateřské školy Lomnice.
- TICHÝ, Jaroslav. *Diamantová sekera: Baltské pohádky*. 5. vydání. Praha: Lidové nakladatelství, 1970.
- TOLKIEN, J. R. R. *Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky*. 3. vyd. (1. v MF). Přeložil František VRBA. Praha: Mladá fronta, 1994. ISBN 80-204-0506-2.
- *Výroční zprávy a třídní knihy 2015 – 2022*. Lomnice: Základní škola a Mateřská škola Lomnice, okres Bruntál, příspěvková organizace, 2015 – 2022. Dokumenty jsou dostupné v kanceláři Základní školy a Mateřské školy Lomnice.

Seznam použitých internetových zdrojů

- Celistvost a izolace vlastnosti. *Montessoricr.cz* [online]. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://www.montessoricr.cz/objevte-montessori/zakladni-principy/ostatni-principy/483-celistvost-a-izolace-vlastnosti>
- České děti a mládež jako čtenáři 2021. *Národní knihovna České republiky* [online]. [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://www.nkp.cz/aktuality/aktuality/aktuality-2021/pruzkum2021>
- Eight Principles of Montessori Education. <https://indianamontessoriacademy.org/> [online]. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://indianamontessoriacademy.org/eight-principles-of-montessori-education/>
- Kosmická výchova. *Kouzelneskoly.cz* [online]. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://www.kouzelneskoly.cz/zs/?id=89-kosmicka-vychova>
- Lomnice. *Obec-lomnice.cz* [online]. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://www.obec-lomnice.cz/>
- Maria Montessori životopis. *Marche.cz* [online]. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://www.marche.cz/nas-pristup/zivotopis-maria-montessori/>
- Maria Montessori. *Montessoricr.cz* [online]. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://www.montessoricr.cz/objevte-montessori/maria-montessori>

- Partnerský přístup. *Montessoricr.cz* [online]. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://www.montessoricr.cz/objevte-montessori/zakladni-principy/ostatni-principy/482-partnersky-pristup>
- Pohyb v učení. *Montessoricr.cz* [online]. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://www.montessoricr.cz/objevte-montessori/zakladni-principy/ostatni-principy/490-pohyb-v-uceni>
- Principles of the Montessori method. *Www.education.com* [online]. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://www.education.com/download-pdf/reference/26190/>
- Připravené prostředí. *Montessoricr.cz* [online]. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://www.montessoricr.cz/objevte-montessori/zakladni-principy/ostatni-principy/446-pripravene-prostredi>
- Radost z objevování. *Montessoricr.cz* [online]. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://www.montessoricr.cz/objevte-montessori/zakladni-principy/ostatni-principy/488-radost-z-objevovani>
- Ruka a intelekt. *Montessoricr.cz* [online]. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://www.montessoricr.cz/objevte-montessori/zakladni-principy/ostatni-principy/485-ruka-a-intelekt>
- *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2016. 164 s. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>>.
- Řád. *Montessoricr.cz* [online]. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://www.montessoricr.cz/objevte-montessori/zakladni-principy/ostatni-principy/504-rad>
- Samostatnost a nezávislost. *Montessoricr.cz* [online]. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://www.montessoricr.cz/objevte-montessori/zakladni-principy/ostatni-principy/484-samostatnost-a-nezavislost>
- Smysluplnost a propojenost. *Montessoricr.cz* [online]. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://www.montessoricr.cz/objevte-montessori/zakladni-principy/ostatni-principy/487-smysluplnost-a-propojenost>
- Soustředění. *Montessoricr.cz* [online]. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://www.montessoricr.cz/objevte-montessori/zakladni-principy/ostatni-principy/399-soustredeni>

- Svoboda a zodpovědnost. *Montessoricr.cz* [online]. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://www.montessoricr.cz/objevte-montessori/zakladni-principy/ostatni-principy/489-svoboda-a-zodpovednost>
- Ticho, klid, mír. *Montessoricr.cz* [online]. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://www.montessoricr.cz/objevte-montessori/zakladni-principy/ostatni-principy/486-ticho-klid-mir>
- Uspávanka se studánkou. *Hradistan.cz* [online]. [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://www.hradistan.cz/text/uspavanka-se-studankou>
- Život a dílo Marie Montessori. *Montessorikurz.cz* [online]. [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://montessorikurz.cz/zivot-a-dilo-marie-montessori/>

PŘÍLOHY

Příloha 1 – dotazník pro žáky

Příloha 2 – didaktické testy pro žáky 1. ročníku

Příloha 3 – didaktické testy pro žáky 2. ročníku

Příloha 4 – didaktické testy pro žáky 3. ročníku

Příloha 5 – didaktické testy pro žáky 4. ročníku

Příloha 6 – didaktické testy pro žáky 5. ročníku

DOTAZNÍK

Milé děti,

máte v rukou dotazník s otázkami týkajícími Vás a Vašeho vztahu k českému jazyku. Odpovězte prosím **pravdivě** na všechny otázky vybarvením příslušných políček.

Spolu s dotazníkem dostáváte **3 listy s otázkami a úkoly** z oblastí českého jazyka, literatury a slohu. Na vyplnění každého listu máte **25 minut**. Mezi jednotlivými listy si můžete udělat přestávku podle svých potřeb.

pohlaví	chlapec			dívka		
ročník	1.	2.	3.	4.	5.	
věk	6	7	8	9	10	11
Navštěvoval(a) jsi mateřskou školu v Lomnici?	ANO			NE		
Navštěvuješ základní školu v Lomnici od 1. ročníku?	ANO			NE		
Jak často si doma čteš (samostatně nebo s rodiči)?	každý den	několikrát do týdne	jednou týdně	méně než jednou týdně	vůbec	
Kterou z těchto školních aktivit máš nejraději?	práce s pomůckami do českého jazyka		společné předčítání		vytváření prezentací	
Píšeš rád(a) slohové práce?	ANO			NE		
Baví Tě dělat referát o knize?	ANO			NE		
Recituješ rád(a) básně?	ANO			NE		
Zkoušíš vytvářet své vlastní básně, texty nebo slova?	ANO			NE		

1. ročník

ČJL - 3-1-02

Pracuj s textem podle pokynů.

- 1. Zakroužkuj červeně všechna velká písmena.**
 - 2. Podtrhni modře názvy zvířat.**
 - 3. Vybarvi zeleně nadpis.**
 - 4. Vyhledej v textu jedno slovo, které má 3 slabiky. Napiš jej na linku.**
-

O budce

V poli stála budka. Už tam bydlí žabka a myška. Přihopsal zajíček a ptá se:

„Boudo, budko, kdo tu bydlí?“

Z budky se ozvalo:

„Já, myška Hrabalka.“

„Já, žába Kvakalka. A kdo jsi ty?“

„Zajíček Ušáček. Mohu bydlet s vámi?“

(Slabikář s kocourem Samem)

1. ročník

ČJL - 3-2-05

Doplň do textu slova ve správném tvaru.

Příklad:

Zítra půjdu s **(máma)** mámou nakupovat.

Flíček

Fanda dostal od Filipa **(pejsek)** _____. Je bílý. Jen přes oko a na zadečku má **(skvrna)** _____. Dal mu proto jméno Flíček. Flíček je malý, hravý pes. Na každého vesele hafá. Hafá i na **(kocour)** _____ Fouska. Fanda jde s **(Flíček)** _____ každý den na zahradu. Pejsek vesele pobíhá a očichává stromy i rostliny. Fanda se o **(Flíček)** _____ i o kocoura Fouska dobře stará.

(Slabikář s kocourem Samem)

1. ročník

ČJL - 3-3-02

Honzíkův sen

Honzík chtěl zavřít oči. Ale víčka mu nešla k sobě. Honzík se tedy chvíli díval. Viděl jen tmou, a to se mu nelíbilo. Proto se obrátil na druhý bok. Myslel si, že aspoň tam bude trochu světla. Ale nebylo. Honzík nespál, ležel tam úplně sám! Vzpomněl si na tatínka a na maminku. Co by za to dal, kdyby byli někde blízko!

(Bohumil Říha; Honzíkova cesta)

Jak se asi Honzík cítí? Vybarvi.

Je spokojený.	Je pyšný.	Stýská se mu.
Má strach.	Je mu smutno.	Má radost.

2. ročník

ČJL - 3-1-06

Zakroužkuj fotografie se zdvořilými gesty a postoji a správným seděním u práce.

Jak se tato slova řeknou spisovně?

- úča
- kámoš
- čokl
- barák
- ségra
- gatě

2. ročník

ČJL - 3-2-02

Ke každému slovu napiš antonymum (slovo opačného významu).

den veselý hubený
nový černý muž

Ke každému slovu napiš synonymum (slovo stejného či podobného významu).

míč pěkný silnice
hodně dívka statečný

Zakroužkuj mezi slovy ta, která mají společné slovo nadřazené.

Které nadřazené slovo to je? _____

broskev motýl postel ananas

dřevo pomeranč jahoda

jablko okno borůvka tráva

hruška talíř švestka

2. ročník

ČJL - 3-3-03

Mezi různými texty se skrývá báseň. Vybarvi ji červeně.

Najdi také pohádku a vybarvi ji modře.

Ve vesmíru najdeme hvězdy, planety, komety, meteority a černé díry. Naše nejbližší hvězda se jmenuje Slunce. Je středem Sluneční soustavy.

*Tohle mi dneska,
abys spala,
studánka jedna
povídala,*

*když jsem se zeptal,
jestli ví,
kde vlastně hvězdy
za dne spí.*

U lesa stála chaloupka. V chaloupce žili dědeček, babička a malý Budulínek. Jednou dědeček a babička šli do lesa na dříví. Babička uvařila Budulínkovi hrášek. Dědeček mu nakazoval:

„Budulínku, nikoho do chaloupky nepouštěj!“

Budulínek jedl hrášek. Pod okno přišla liška. Prosila:

„Budulínku, dej mi hrášku, povozím tě na ocásku.“

Ve třídě byla spousta rodičů, kteří si nás přišli poslechnout. Já jsem uměla všechny otázky, které jsem dostala, ale Bosse řekl, že 7 krát 7 je 56. Lasse se hned otočil a přísně se na něj podíval, a tak Bosse honem řekl:

„Vlastně ne, 46.“

Doopravdy je to 49, vím to, přestože jsme ještě neměli násobilku. Ale slyšela jsem, jak to druhé děti říkaly. Je nás v celé škole jenom 23, takže sedíme všichni v jedné třídě.

3. ročník

ČJL - 3-1-01

Byla krásná slunečná sobota. U vchodu Dursleyovi koupili Dudleymu a Piersovi velkou čokoládovou zmrzlinu a potom, jelikož usmívající se paní v maringotce se Harryho zeptala, co chce, než ho stačili odtáhnout pryč, koupili i jemu laciné citronové lízátko. Ani to nebylo špatné, pomyslel si Harry a lízal ho, zatímco pozorovali gorilu, která se škrábala na hlavě a nápadně se podobala Dudleymu až na to, že nebyla světlovlasá.

Pro Harryho to bylo za dlouhou dobu nejhezčí ráno. Z opatrnosti se držel trochu stranou od Dursleyových, aby se Dudley a Piers, které kolem poledne už zvířata začínala nudit, neuchýlili ke své oblíbené zábavě a nezačali ho mlátit. Naobědvali se v místní restauraci, a když Dudley dostal záchvat vzteku, poněvadž opečená klobása, kterou mu přinesli, nebyla dost velká, koupil mu strýc Vernon jinou, a Harry směl dojíst tu první.

Později si samozřejmě říkal, že měl tušit, že je to všechno příliš krásné, než aby to vydrželo.

Po obědě zamířili do pavilonu plazů. Dudley a Piers chtěli vidět velké jedovaté kobry a tlusté krajty, schopné rozmačkat dospělého člověka. Dudley okamžitě objevil největšího hada v celém pavilonu. Mohl by se dvakrát ovinout kolem auta strýce Vernona a zmačkat ho, že by se vešlo do popelnice – v tu chvíli se však nezdálo, že by něco takového chtěl provést. Po pravdě totiž tvrdě spal. (*J. K. Rowling; Harry Potter a Kámen mudrců*)

- Na jakém místě se děj asi odehrává?
- Jakou povahu má Dudley? Vyber, jaký je, ze slov z nabídky.

zbabělý – obětavý – rozmazlený – štědrý – vzteklý – ulhaný – násilnický

- Vypiš jména dětí, které se v ukázce objevují.
- Jak se chovají Dursleyovi k Harrymu?

laskavě – nespravedlivě – srdečně – závistivě – bezohledně – jsou lakomí

3. ročník

ČJL - 3-2-08

Doplň do textu správná písmena.

O Nebojsovi

Kd_ž b_l Nebojsa sám, **opatř_l ml_n**, snědl kobl_h_, v_pil **p_vo** a v_šel si na prochá_ku přes spla_. Nad vodou se táhly **mlh_**, **měs_c** se leskl jako **r_bí** oko. **B_lo** tak p_kně, že Nebojsovi **j_hlo** u srdce. Najednou **sl_ší**, jak se **ml_n** **zaraz_l**. **Posp_chá** do **ml_nice**, vše v pořá_ku. Znovu kolo **spust_**, ale to se za **chv_li** zastaví. Vzal tedy housl_čk_, **přeb_rá** se ve strunách a hraje tak **l_bezně**, jako **b_slav_k zp_val**. Po **chv_li lamp_čka** zaplápolá, dveře se **otev_rají** a vstoupí **d_vný člov_ček**. **Oč_** mu **sv_tí** jako řeřavé **uhl_ky**, ale ze šosů mu kape voda. **B_l** to **vodn_k**.

(Opakujeme češtinu v 3.-5. ročníku)

Tučně vyznačená slova z textu rozříd' do rámečků podle důvodu psaní **i/y**.

tvrdá souhláska - píšeme y	měkká souhláska – píšeme i	vyjmenované slovo – píšeme y	příbuzné slovo – píšeme y	ani vyjmenované, ani příbuzné slovo – píšeme i

3. ročník

ČJL - 3-3-04

Egle

Tři sestry se jednoho večera koupaly v jezeře. Když se dosyta vyplavaly a vyšplouchaly, vyšly na břeh. Dvě starší se oblékly, ale sotva nejmladší — říkali jí Egle — natáhla ruku po košilce, něco na ni strašně zasyčelo. Egle se podívala — užovka jí vlezla do rukávu!

„Jdi pryč!“ vykřikla dívčina.

„Slib mi, že si mě vezmeš za muže, a půjdu,“ pravila užovka lidským hlasem.

Egle se rozzlobila, ale sestry se daly do smíchu.

„To je přece ženich pro tebe,“ povídají, „řekni ano, sestřičko!“ A utíkaly domů.

Egle zůstala na břehu sama. Slunce zapadlo, už se úplně setmělo. Egle se bála, ale jakpak se dostane domů bez košile?

„Hádečku milý, dej mi košilku!“ prosila.

Ale užovka vedla svou:

„Řekni, že se staneš mou nevěstou.“

„Tak tedy ano, ano,“ vzkřikla Egle, „abys už dal pokoj!“

Užovka vylezla z rukávu. Egle popadla košili a běžela za sestrami.

Druhý den ráno seděla Egle u okénka a předla přízi. Na užovku už ani nevzpomněla. Najednou zaslechla, jak na dvoře něco šustí a syčí. Vyhlédla okénkem — a srdce jí přestalo strachy tlouci.

Dvůr byl plný užovek! Svíjely se a syčely a tři největší a nejtlustší se doplazily až na práh a skulinou pod dveřmi proklouzly do chalupy. A takto oslovily rodiče:

„Přicházíme jako **starosvati** od vládce jezerních vod. Strojte vaši nejmladší dceru. Slibila našemu pánu, že se za něho provdá.“

(Diamantová sekera)

- **Kdo by mohli být starosvati?** *hudebníci – pořadatelé svatby – prodavači*
- **Navrhni pokračování příběhu. Použij alespoň 5 vět.**

4. ročník

ČJL - 5-1-02

Informace pro rodiče o školním výletu

Tento týden pojedeme na výlet do ZOO na Svatém Kopečku. Všichni se moc těšíme. Sraz bude na vlakovém nádraží v Lomnici v 8.00, vlak do Olomouce odjíždí v 8.15. Průvodčí nám ve vlaku zkontroluje jízdenku. Po příjezdu do Olomouce se autobusem č. 11 přepravíme na Svatý Kopeček. V ZOO uvidíme žirafy, slony a opice. Půjdeme také na rozhlednu. Děti si v ZOO dají svačinu. Návrat domů předpokládáme v 16.00 na vlakové nádraží v Lomnici.

Cena výletu: 200 Kč

S sebou: svačina, pití, kapesné, kalendář, svíčku, oblečení a obuv přiměřenou počasí, oblíbenou hračku

Podpis rodiče: _____

- Škrtni v textu přebytečné nebo nesmyslné informace.
- Která velmi důležitá informace v textu chybí?

4. ročník

ČJL - 5-2-04

Jirka chtěl ustoupit, ale nebylo kam. Krausův obličej byl zkřivený zlostí, vypadal jinak, než si ho Jirka pamatoval. Po skráních se od brady až k čelu táhly krvavé boláky, levé oko se docela ztrácelo pod napuchlým obočím. Muselo to příšerně bolet. Stopy po pepřáku...

„Co tak zíráš,“ procedil Kraus skrz zaťaté zuby, „to kvůli tobě a tý tvý holce je ze mě kripl, už nikdy neuvidím na jedno oko. Seš spokojenej?“

Jirka mlčel a srdce mu bilo na poplach.

Kraus pokračoval a nosní dírky se mu třásly rozčilením:

„Jenže teď jsme tady úplně sami, jenom ty a já, pěkně daleko od všech, nikdo o nás neví. Bojíš se? To je dobře, ty malej hajzlíku, protože než s tebou skončím, budeš litovat, že ses narodil...“

„Ale já o tom vašem stroji vůbec nic nevím, říkal jsem to přece včera panu Hroudovi,“ začal Jirka opatrně.

„Drž hubu!“ zařval Kraus a hlas mu přeskočil, „kašlu na stroj, rozumíš?! Kašlu na šéfa, kašlu na jeho miliony, kašlu na toho debila Navrátila i na celý tohle podělaný místo!!! Ale ty... ty mi zaplatíš, ty smrade. Ty si to vodskáčeš. Za každěj kousíček mý bolesti mi zaplatíš desetkrát. Co máš v ruce? Zvedej ruce, dělej! Slyšíš?! Nečum a okamžitě zvedni ty hnáty nad hlavu!“

(Vojtěch Matocha; Prašina)

Vypiš z textu do každého pole 5 slov nebo slovních spojení.

vulgární slova nebo slovní spojení	slova nebo slovní spojení, která mohou užít při komunikaci s kamarády, ale ne s rodiči nebo učiteli	slova v nespisovném tvaru

4. ročník

ČJL - 5-3-04

Modře vybarvi **hádanku**.
Červeně vybarvi **rozpočítadlo**.
Zeleně vybarvi **pohádku**.

Žlutě vybarvi **báseň**.
Oranžově vybarvi **bajku**.
Fialově vybarvi **říkanku**.

Paci, paci, pacičky, táta koupil botičky,
a maminka pásek za myši ocásek.

Leze, leze, po železe
nedá pokoj, až tam vleze.
Co je to?

Ententýky, dva špalíky, čert vyletěl z elektríky,
bez klobouku bos, narazil si nos.

U lesa stála chaloupka.
V chaloupce žili dědeček,
babička a malý Budulínek.
Jednou dědeček a babička šli
do lesa na dříví. Babička uvařila
Budulínkovi hrášek. Dědeček mu
nakazoval:
„Budulínku, nikoho do chaloupky
nepouštěj!“
Budulínek jedl hrášek. Pod okno
přišla liška. Prosila:
„Budulínku, dej mi hrášku,
povozím tě na ocásku.“

Ležel zajíc na pasece a najednou k němu přišla želva. „Vsadím se s tebou, že budu u lesa dřív než ty,“ povídá želva zajíci. „Ty se mnou chceš závodit?“ divil se zajíc. „Vždyť jsi pomalá jako šnek a mě ani nejrychlejší pes nedožene. Ale jak chceš, budeme závodit.“ Tak začal závod. Želva spěchala, jak nejlépe dovedla, ale marná snaha, posunovala se kupředu jen pomalu. Dívala se však stále jen na les před sebou, neohlížela se a stále se zvolna ale odhodlaně blížila cíli. Zajíc zatím stále ležel na zádech a říkal si: „Času dost, na jejích sto kroků mi stačí dva skoky a stejně budu u lesa první.“ Za nějakou chvíli se líně otočil a podíval se k lesu. Želva najednou byla kousek od cíle. Překvapený zajíc rychle vyskočil a dal se do běhu, ale želvu již nedohonil. Když přiběhl k cíli, želva už na něj čekala.

*Tohle mi dneska,
abys spala,
studánka jedna povídala,*

*když jsem se zeptal,
jestli ví,
kde vlastně hvězdy
za dne spí.*

5. ročník

ČJL - 5-1-04

Pozorně si poslechni předčítaný text a odpověz na otázky.

- **Kde je sraz?**
- **Kdy odjíždí vlak?**
- **Jaké je číslo autobusu, kterým pojedeme?**
- **Jaká je cena výletu?**
- **Které předměty si na výlet nepotřebuješ vzít?**
- **Která podstatná informace chybí?**

5. ročník

ČJL - 5-2-01

- V tabulce vybarvi pole, která obsahují homonyma.

HOMONYMA = slova souzvučná
Mají stejnou podobu, ale naprosto odlišný význam.
Podobnost slov je náhodná.

- Vyber si jedno homonymum a utvoř s ním dvě věty, ve kterých bude mít pokaždé jiný význam.

tužka	moc	topit	stůl
brnění	zámek	květina	pes
stopky	papír	anděl	hudba
vědět	stát	pila	září

- U některých slov je možné vytvořit pouze antonyma, u některých pouze synonyma. Doplň dvojice podle možnosti.

den kouř

silnice sever

pravda stěna

plus rudý

5. ročník

ČJL - 5-3-01

„Tak jsme tady všichni!“ poznamenal Gandalf a rozhlédl se po řadě třinácti kapucí - parádních odpínacích kapucí do společnosti - a po svém vlastním klobouku, které visely na kolících věšáků. „Pěkně veselá sešlost. Doufám, že pro ty, kdo přišli později, zbylo něco k jídlu a k pití! Co je to? Čaj! Ne, pěkně děkuju. Já bych si dal kapku červeného vína.“

„Já taky,“ přidal se Thorin.

„A malinový džem a jablkový dort,“ ozval se Bifur.

„A hrozinkovou paštiku se sýrem,“ objednal si Bofur.

„A vepřovou paštiku se salátem,“ dodal Bombur.

„A víc koláčů - a piva - a kávy, jestli vám to nevadí!“ volali ostatní trpaslíci dveřmi.

„Usmažte pár vajec, buďte tak hodný!“ křikl za ním Gandalf, když hobit pajdal ke spižárnám.

„A přineste rovnou studené kuře a nakládanou zeleninu!“

„Zdá se, že ví o mých zásobách zrovna tak dobře jako já sám!“ pomyslel si pan Pytlík, který z toho byl úplně **perplex** a začal si klást otázku, jestli se mu nějaké ohavné dobrodružství nevloudilo přímo do domu. Než naložil na velké podnosy všechny ty láhve a mísy a vidličky a nože a sklenice a talíře a lžice, byl z toho celý do červena rozpálený a dopálený.

„Hrom aby do těch zatracepených trpaslíků!“ ulevil si nahlas. „Proč mi nepřijdou pomoci?“ A ejhle! V kuchyňských dveřích stál Balin s Dvalinem a za nimi Fili a Kili, a než by řekl švec, už si to odšupačili s podnosy a se dvěma malými stolky do obývacího pokoje a znovu všechno prostřeli.

Gandalf seděl v čele společnosti se třinácti trpaslíky kolem dokola a Bilbo se krčil na **šamrličce** u krbu, oždíboval suchar (chuť k jídlu ho docela přešla) a snažil se tvářit, jako by všechno bylo docela normální a vůbec nic nezavánělo dobrodružstvím. Trpaslíci jedli a jedli a mluvili a mluvili a čas utíkal. Nakonec odstrčili židle od stolu a Bilbo vykročil, aby sklídil talíře a sklenice.

„Předpokládám, že všichni zůstanete na večeři?“ nadhodil tím nejzdvořilejším, ale nenaléhavým tónem.

(J. R. R. Tolkien; *Hobit*)

- **Zakroužkuj slova, která vystihují chování trpaslíků.**

nezdvořilost – pokora – slušnost – drzost – uctivost – skromnost – nevděk – hlučnost

- **Co asi znamená, že Bilbo byl úplně *perplex*?**

rozradostněný – zmatený – ochotný – ospalý

- **Co by mohla být *šamrlička*?**

stolička – stolek – lampička – podlaha – deka

- **Navrhni zdvořilý způsob, jak se trpaslíků zbavit. Co bys jim řekl(a)?**

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Lenka Přidalová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Montessori pedagogika v Základní a Mateřské škole Lomnice se zaměřením na výuku českého jazyka a literatury
Název v angličtině:	Montessori education in the Elementary School and the Kindergarten in Lomnice with a focus of teaching Czech Language and Literature
Anotace práce:	Diplomová práce se zaměřuje na Montessori pedagogiku, její principy a uplatňování při výuce v Základní a Mateřské škole Lomnice. Prezentuje metody, jakými Montessori systém přistupuje k naplňování RVP a klade si za cíl zjistit, do jaké míry Montessori přístup spolu s dalšími faktory ovlivňují znalosti a dovednosti žáků ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura.
Klíčová slova:	Montessori, RVP, český jazyk, literatura, sloh, Lomnice, četba
Anotace v angličtině:	Our thesis focuses on principles of Montessori education and its application in teaching at the Elementary School and the Kindergarten in Lomnice. It describes how the Montessori system approaches the fulfillment of FEP and aims to find out how the Montessori method of education and other factors influences knowledge and skills of children in Czech Language and Literature.
Klíčová slova v angličtině:	Montessori, FEP, Czech Language, literature, language style, Lomnice, reading
Přílohy vázané v práci:	1. dotazník pro žáky 1.-5. ročníku 2. sada didaktických testů pro žáky 1. ročníku 3. sada didaktických testů pro žáky 2. ročníku 4. sada didaktických testů pro žáky 3. ročníku 5. sada didaktických testů pro žáky 4. ročníku 6. sada didaktických testů pro žáky 5. ročníku
Rozsah práce:	113 s.
Jazyk práce:	čeština